

ՀԱՎԱԿՈՌՈՒԴՑԻՈՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՎԱԿՈՌՈՒԴՑԻՈՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹՅԱՆ (ՀԱՆ) ՀԵՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵԿՈՒՅՑ

ԼԻԼԻԹ ՄԱԿՈՒՆՑ.
Ո՞Վ ՈՒՄ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍ ՏԿԵՑ

Գործող անձ՝

Լիլիթ Մակունց

2018 թվականի մայիսին Լիլիթ Մակունցը մտավ Նիկոլ Փաշինյանի կառավարության կազմ գրեթե կենցաղային մի առասպելի ուղեկցությամբ. իբր վարչապետի անգլերենի նախկին դասախոսն անսպասելիորեն ստացել էր մշակույթի նախարարի պորտֆելը: Արդյոք նա իսկապես դասավանդել էր Փաշինյանին՝ այդպես էլ չպարզվեց: Փոխարենը այս պարզ ու անպաճույճ կերպարի հետևում շատ ավելի ուշագրավ կենսագրություն էր թաքնված՝ ընդդիմադիր գործունեության բազմամյա փորձ, կապեր ապագա վարչապետի շրջապատի հետ և արտերկրում լուրջ պատրաստություն՝ քաղաքացիական դիմադրության ռազմավարությունների ոլորտում:

Ընդ որում՝ այդ պատրաստությունն ամենևին էլ սովորական չէր: Ոչ բռնի հակամարտությունների միջազգային կենտրոնի (ICNC) տվյալներով՝ 11 տարվա ընթացքում Նրա ամառային դասընթացներին մասնակցել էր շուրջ 500 մարդ՝ ընտրված աշխարհի տարբեր երկրներից դիմած հազարավոր թեկնածուներից: Մակունցը ոչ միայն վերապատրաստվել էր, այլև հետագայում ինքն էր հայ ակտիվիստներին դասավանդում ոչ բռնի պայքարի ռազմավարություններ: Եվ այսպես՝ ո՞վ էր լայն հանրությանը քիչ հայտնի այս դասախոսը «թավշյա հեղափոխության» նախաշեմին:

Նրա հետագա կարիերան ոչ պակաս հարցեր առաջացրեց: Երբ Փաշինյանն իր կողմնակիցներին կոչ արեց շրջափակել դատարանները, Մակունցը հայտնվեց դատարաններից մեկի շենքի մոտ: Երբ վարչապետի քաղաքական գիծը հակասության մեջ մտավ ԱՄՆ-ի ազդեցիկ հայկական կազմակերպությունների դիրքորոշման հետ, հենց Մակունցն էր Հայաստանը ներկայացնում Վաշինգտոնում, որտեղ դեսպանատան և սփյուռքի մի հատվածի հարաբերությունները վերաճեցին բացահայտ հակամարտության: Նրա գործունեությունն ուղեկցվում էր սկանդալներով, քննադատությամբ և ոչ միանշանակ որոշումներով: Սակայն մի բան անփոփոխ էր մնում՝ Նիկոլ Փաշինյանի վստահությունը:

Ավելին՝ 2026 թվականի օգոստոսին Մակունցը գլխավորեց վարչապետի աշխատակազմը՝ ստանալով վարչական, կադրային և ֆինանսական լայն լիազորություններ: Ութ տարվա ընթացքում նա քիչ հայտնի նախարարից դարձավ վարչապետի ամենամերձավոր պետական ղեկավարներից մեկը:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը, Աննա Հակոբյանը, Նիկոլ Փաշինյանը:

Այսպիսով՝ ո՛վ է Լիլիթ Մակունցը. քաղաքական գիւնակի՞ց, որի առաջխաղացումն ապահովվում էր Փաշինյանի վստահությամբ, նրա կամքի կարգապահ կատարո՞ղ, թե՞ շատ ավելի ինքնուրույն ու ազդեցիկ գործիչ, քան ընդունված է կարծել:

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնության հետաքննությունն առաջարկում է դուրս գալ անգլերենի դասերի մասին առասպելի շրջանակից և ուսումնասիրել Մակունցի քաղաքական ուղին, նրա կապերն ու որոշումները: Չէ՞ որ գլխավոր հարցն այլևս այն չէ, թե արդյոք նա եղել է Փաշինյանի դասախոսը, այլ այն, թե այս բազմամյա քաղաքական դաշինքում իրականում ով ում է պարտական իր կարիերայով ու ազդեցությամբ:

Հոր դասերից մինչև իշխանության միջանցքներ

Լիլիթ Կամոյի Մակունցը ծնվել է 1983 թվականի նոյեմբերի 7-ին Երևանում՝ ինժեների և ուսուցչուհու ընտանիքում: Նրա հայրը՝ Կամո Մակունցը, ծնվել է Ջերմուկում, որտեղից հետագայում տեղափոխվել է մայրաքաղաք: Ինքը՝ Մակունցը, պնդում է, որ իր ընտանիքը արմատներով Դաշտային Ղարաբաղից են:

2018 թվականի մայիսին [Մեդիամաքսին տված հարցազրույցում](#) նա պատմում էր. «Պապիկս միշտ պատմել է, որ խորը արմատներով Դաշտային Ղարաբաղից ենք»: Միաժամանակ

Մակուկները խոստովանում էր, որ ո՛չ իրեն, ո՛չ հորը չի հաջողվել արխիվներում մանրամասն տեղեկություններ գտնել ընտանիքի ծագման մասին:

Իր դաստիարակության գործում Մակուկներն առանձնահատուկ դեր է վերագրում հորը: Նույն հարցազրույցում նա պատմում էր, որ մակուկը տեսել է, թե ինչպես է հայրը զբաղվում գիտական աշխատանքով, ինչն էլ հետագայում ազդել է իր մասնագիտական ընտրության վրա:

1999 թվականին, ավարտելով Երևանի թիվ 195 միջնակարգ դպրոցը, նա ընդունվել է Երևանի պետական համալսարանի ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետ: 2003 թվականին ստացել է բակալավրի աստիճան, իսկ 2005-ին ավարտել է նույն ֆակուլտետի մագիստրատուրան: 2014 թվականին ստացել է բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

2005–2019 թվականներին Մակուկները դասավանդել է Հայ-ռուսական համալսարանում: Ակադեմիական գործունեությանը զուգահեռ՝ նա համագործակցել է արտասահմանյան կազմակերպությունների հետ: Ըստ պաշտոնական կենսագրության՝ 2014–2018 թվականներին պայմանագրային հիմունքներով աշխատել է գերմանական Ֆրիդրիխ Էբերտ հիմնադրամի Երևանյան գրասենյակում, իսկ 2016–2018 թվականներին՝ ամերիկյան Խաղաղության կորպուսի (Peace Corps) ներկայացուցչությունում:

2015 թվականի ամռանը Մակուկները հավաստագիր շնորհող դասընթաց է անցել ԱՄՆ Թաֆթս համալսարանի Ֆլետչերի ամառային դպրոցում: 2018 թվականի փետրվարին գլխավորել է Հայ-ռուսական համալսարանի միջազգային կապերի և համագործակցության բաժինը, որտեղ աշխատել է մինչև նույն տարվա մայիսը:

2018 թվականը շրջադարձային էր նրա կարիերայում: Հայաստանում իշխանափոխությունից հետո՝ մայիսի 12-ին, Մակուկները նշանակվել է մշակույթի նախարար Նիկոլ Փաշինյանի կառավարությունում: 2018 թվականի դեկտեմբերի 9-ի խորհրդարանական ընտրություններում «Իմ քայլը» դաշինքի տարածքային ընտրական ցուցակով ընտրվել է Ազգային ժողովի պատգամավոր: 2019 թվականի հունվարի 14-ին ավարտել է իր պաշտոնավարումը որպես մշակույթի նախարար, իսկ հետագայում գլխավորել է «Իմ քայլը» խորհրդարանական խմբակցությունը: «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցության անդամ է:

2021 թվականի օգոստոսին Մակուկները նշանակվել է ԱՄՆ-ում Հայաստանի արտակարգ և լիազոր դեսպան և պաշտոնավարել մինչև 2025 թվականը: Վաշինգտոնից վերադառնալուց հետո՝ 2025–2026 թվականներին, աշխատել է որպես վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի գլխավոր խորհրդական: 2026 թվականի օգոստոսի 3-ին նշանակվել է Հայաստանի վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար:

Աղբյուրներ՝ [ՀՀ Ազգային ժողով. պաշտոնական կենսագրություն](#) • [Մեդիամաքս. Լիլիթ Մակուկից հարցազրույցը, 30 մայիսի 2018 թ.](#) • [ՀՀ կառավարություն. կենսագրական տվյալներ](#) • [Վարչապետի աշխատակազմ. նշանակում, 3 օգոստոսի 2026 թ.](#)

«Թավշյա հեղափոխությունից» շատ առաջ

Լիլիթ Մակունցը, որին որոշ հրապարակումներում անվանում էին «Փաշինյանի սիրելի ուսուցչուհի», ամենևին էլ պատահական մարդ չէր, որ իշխանության էր եկել 2018 թվականի «թավշյա հեղափոխության» ալիքով: Ըստ տարածված վարկածի՝ մինչև Փաշինյանի իշխանության գալը նա վերջինիս անգլերեն էր դասավանդել: Սակայն այս պատմությունն այդպես էլ հրապարակայնորեն համոզիչ հաստատում չստացավ:

Մինչդեռ Մակունցի ու Փաշինյանի քաղաքական կապերը, ի տարբերություն այդ առասպելի, կարելի է բացահայտել միանգամայն կոնկրետ իրադարձությունների միջոցով: Նրա քաղաքական կենսագրությունն սկիզբ էր առել հեղափոխությունից գրեթե մեկուկես տասնամյակ առաջ:

Լուսանկարում Լիլիթ Մակունցը:

Դեռևս 2004 թվականին, լինելով Երևանի պետական համալսարանի մագիստրանտ, Մակունցն անդամակցել է Հայաստանի լիբերալ կուսակցությանը: Հետագայում ընդգրկվել է կուսակցության քաղաքական խորհրդի կազմում և գլխավորել նրա երիտասարդական կազմակերպությունը:

2008 թվականի նախագահական ընտրություններից հետո Մակունցը միացել է «ՀԻՄԱ» ընդդիմադիր երիտասարդական շարժմանը, որը գործում էր զանգվածային բողոքի ցույցերի և մարտի 1-ի ողբերգական իրադարձությունների համատեքստում:

Ըստ EVN Report-ին տված նրա հարցազրույցի՝ հենց այս շրջանում է սկսվել Մակունցի համագործակցությունը Նիկոլ Փաշինյանի հետ:

Հատկանշական է, որ «ՀԻՄԱ» շարժման շարքերից հետագայում դուրս եկավ Փաշինյանի կառավարության բարձրաստիճան պաշտոնյաների մի ամբողջ խումբ:

Շարժման հիմնադիրներից Էր Արայիկ Հարությունյանը, որը հետագայում դարձավ կրթության և գիտության նախարար, ապա՝ վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար:

Շարժման հետ կապված Էր նաև ընդդիմադիր երիտասարդության աչքի ընկնող ներկայացուցիչներից Արսեն Խառատյանը, որը 2018 թվականի հունիսին նշանակվեց վարչապետի արտաքին քաղաքական հարցերով խորհրդական:

Սակայն հատկապես խոսում է հենց Արայիկ Հարությունյանի վկայությունը:

Արդեն «թավշյա հեղափոխությունից» հետո, երբ «ՀԻՄԱ»-ի նախկին մասնակիցները պետական պաշտոններ էին զբաղեցնում, նա Ֆեյսբուքում հրապարակեց նրանց լուսանկարները՝ կից հարցնելով. «Իսկ գիտե՞ք, թե ինչն է միավորում այս մարդկանց, բացի այն, որ նրանք դարձել են պետական կառավարման համակարգի մաս»:

Պատասխանն այն էր, որ նրանք բոլորն էլ նախկինում «ՀԻՄԱ» երիտասարդական շարժման մասնակիցներ էին:

168.am կայքի՝ 2018 թվականի դեկտեմբերի 30-ին վերահրապարակած գրառման մեջ Հարությունյանը թվարկել էր շարժման 11 նախկին մասնակիցների, որոնք իշխանափոխությունից հետո պետական պաշտոններ էին ստացել:

Խմբային լուսանկարում՝ ձախից աջ.

Հակոբ Արշակյան՝ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարար, Լիլիթ Մակունց՝ մշակույթի նախարարի պարտականությունները կատարող, «Իմ քայլը» խորհրդարանական խմբակցության ապագա ղեկավար, Արթուր Գրիգորյան՝ Բնապահպանության և ընդերքի տեսչական մարմնի ղեկավար, Արման Եղոյան՝ վարչապետի մամուլի խոսնակ, Նարեկ Բաբայան (Լենա Նազարյանի ամուսինը)՝ Պետական գույքի կառավարման կոմիտեի նախագահ, Հռիփսիմե Գրիգորյան՝ Զբոսաշրջության պետական կոմիտեի նախագահ, Արայիկ Հարությունյան՝ կրթության և գիտության նախարարի պարտականությունները կատարող, Դավիթ Սանասարյան՝ Պետական վերահսկողական ծառայության ղեկավար, Տիգրան Գալստյան՝ մշակույթի փոխնախարար, Սմբատ Գոգյան՝ Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի ղեկավար:

Մյուս լուսանկարում պատկերված էր առողջապահության նախարարի պարտականությունները կատարող Արսեն Թորոսյանը:

Այսպիսով՝ ընդդիմադիր միևնույն շարժման տասնմեկ նախկին մասնակիցներ «թավշյա հեղափոխությունից» հետո պետական պաշտոններ ստացան, ընդ որում՝ նրանցից ոմանք առանցքային պաշտոններ զբաղեցրին Փաշինյանի կառավարությունում:

Մակունցը ևս այդ քաղաքական շրջանակին էր պատկանում դեռ շատ առաջ, քան նրա անունը հայտնի դարձավ լայն հանրությանը:

Ուշագրավ է նաև, որ 2012 թվականի խորհրդարանական ընտրություններում Լիլիթ Մակունցն առաջադրվել էր Հայաստանի առաջին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի գլխավորած ընդդիմադիր «Հայ ազգային կոնգրես» (ՀԱԿ) դաշինքի համամասնական ցուցակով: Մակունցը ցուցակում զբաղեցնում էր 59-րդ տեղը, իսկ Նիկոլ Փաշինյանը՝ 7-րդը:

Հետևաբար նրանց քաղաքական ուղիները խաչվում էին ոչ միայն ընդդիմադիր բողոքի ցույցերի ժամանակ, այլև համատեղ կուսակցական-քաղաքական գործունեության շրջանակում:

Սակայն ընտրություններից հետո Մակունցը որոշեց հեռանալ քաղաքականությունից: 2012 թվականի մայիսին նա դուրս եկավ Լիբերալ կուսակցությունից՝ հայտարարելով քաղաքական գործունեությունը դադարեցնելու մասին: Հետագայում իր որոշումը բացատրում էր ընտրությունների արդյունքներից հիասթափությամբ և քաղաքացիական ու կրթական նախաձեռնությունների վրա կենտրոնանալու մտադրությամբ:

Այդուհանդերձ, կուսակցական քաղաքականությունից հեռանալը չէր նշանակում խզել կապերը Փաշինյանի շրջապատի հետ: Ինչպես պատմում էր ինքը՝ Մակունցը, հետագայում նա մասնակցել է 2013 թվականին ձևավորված և 2015-ին կուսակցության վերածված «Քաղաքացիական պայմանագիր» հասարակական-քաղաքական նախաձեռնության կայացմանը: Սակայն սկզբնական շրջանում նոր կուսակցությանն անդամակցելու մտադրություն չի ունեցել:

Ավելին՝ 2018 թվականի մայիսին Մեդիամաքսին տված հարցազրույցում Մակունցը խոստովանել է, որ դեռևս 2017 թվականի խորհրդարանական ընտրությունների նախաշեմին «Քաղաքացիական պայմանագրից» առաջարկ էր ստացել մասնակցելու ընտրություններին, սակայն հրաժարվել էր՝ պատճառաբանելով, որ պատրաստ չէ քաղաքական գործունեության և ունի այլ ծրագրեր ու պարտավորություններ:

«Թավշյա հեղափոխության» պահին Մակունցն ամենևին էլ նորեկ չէր քաղաքականության մեջ, իսկ Նիկոլ Փաշինյանի և նրա շրջապատի հետ նրա համագործակցությունն առնվազն տասնամյա պատմություն ուներ: Խոսքը ոչ միայն ապագա վարչապետի հետ ծանոթության մասին էր, այլև ընդդիմադիր ակտիվիստների այն շրջանակին պատկանելու, որից իշխանափոխությունից հետո մի շարք նախարարներ և պետական գերատեսչությունների ղեկավարներ առաջ եկան:

Աղբյուրներ. [EVN Report. Մակունցի քաղաքական գործունեությունը և մասնակցությունը «ՀԻՄԱ» շարժմանը • 168.am. Արայիկ Հարությունյանի գրառումը՝ լուսանկարներով և «ՀԻՄԱ»-ի 11 մասնակիցների ցանկով • «Հրապարակ».](#) «ՀԻՄԱ» շարժման մասնակիցները և նրանց հետագա կարիերան • [Epress.am. Մակունցի դուրս գալը Լիբերալ կուսակցությունից 2012 թվականին • Aysor.am. ՀԱԿ-ի ընտրական ցուցակը, 22 մարտի 2012 թ. • Սիմիլեթ. «Քաղաքացիական պայմանագրի» ստեղծման պատմությունը • Մեդիամաքս. Մակունցի հարցազրույցը, մայիս 2018 թ. • NEWS.am. Աննա Հակոբյանի մեկնաբանությունը շրջանառվող լուրերի վերաբերյալ, մայիս 2018 թ.](#)

Պայմանագիր Peace Corps-ի հետ. երկու տարվա աշխատանք, մեկ տող կենսագրության մեջ

Սակայն Մակունցի կենսագրությունը չէր սահմանափակվում քաղաքական գործունեությամբ և համալսարանում դասավանդելով: Իշխանության գալուց դեռ շատ առաջ նա հասցրել էր վերապատրաստվել միջազգային ծրագրերով և համագործակցություն հաստատել մի շարք արտասահմանյան, այդ թվում՝ ամերիկյան կազմակերպությունների հետ: Եվ եթե Մակունցի քաղաքական անցյալը հնարավոր է բավական մանրամասն ուսումնասիրել, ապա այդ կառույցներից մի քանիստում նրա գործունեության բնույթի մասին զգալիորեն ավելի քիչ բան է հայտնի:

Առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի Peace Corps-ի հետ երկամյա պայմանագիրը:

Լիլիթ Մակունցի պաշտոնական կենսագրության մեջ ամերիկյան Խաղաղության կորպուսի (U.S. Peace Corps) հետ համագործակցությանը հատկացված է ընդամենը մեկ տող. 2016–2018 թվականներին նա պայմանագրային հիմունքներով աշխատել է կազմակերպության երևանյան գրասենյակում: Չեն հստակեցվում ո՛չ պաշտոնը, ո՛չ պայմանագրի բնույթը, ո՛չ պարտականությունների շրջանակը, ո՛չ էլ այն ծրագրերը, որոնց նա մասնակցել է:

Մինչդեռ խոսքը պարզապես բազմաթիվ միջազգային հասարակական կազմակերպություններից մեկի մասին չէ: Peace Corps-ը ԱՄՆ կառավարության ինքնուրույն գործակալություն է, որը հիմնադրվել է 1961 թվականին, իսկ 1981-ին ստացել անկախ դաշնային գերատեսչության կարգավիճակ: Գործակալության տնօրենին և փոխտնօրենին նշանակում է ԱՄՆ նախագահը՝ Սենատի համաձայնությամբ:

Ամերիկյան այս կառույցում Մակունցի գործունեության վրա որոշ լույս է սփռում Հայաստանում Խաղաղության կորպուսի մասնակից Լիզ Բարրոնի (Liz Barron) վկայությունը: 2018 թվականի մայիսի 13-ի իր հրապարակման մեջ Բարրոնը հիշում էր, որ Մակունցն այն դասախոսներից էր, որոնք իրեն օգնել էին հայերեն սովորել մեկ տարի առաջ՝ որպես Խաղաղության կորպուսի կամավոր Հայաստան ժամանելուց հետո:

Այսպիսով՝ Մակունցի գործունեության առնվազն մեկ բաղադրիչը պարզված է. նա մասնակցել է ամերիկացի կամավորների լեզվական պատրաստությանը: Սակայն Բարրոնի վկայությունը չի պատասխանում այն հարցին, թե արդյոք Մակունցի աշխատանքը սահմանափակվում էր դրանով, և ինչ այլ պարտականություններ էր նախատեսում ամերիկյան պետական գործակալության հետ կնքված պայմանագիրը:

Ուշագրավ է նաև Հայաստանում Խաղաղության կորպուսի ներկայացուցչության ղեկավարի անձը: 2017 թվականի հունիսից մինչև 2019 թվականի դեկտեմբեր Հայաստանում Խաղաղության կորպուսի տնօրենն էր Սոննի Լուուն (Sonny Luu)՝ կադրային գինվորական, որն ԱՄՆ բանակում ծառայել էր ավելի քան 23 տարի:

Լուսանկարում Սոննի Լուլուն:

Չինվորական կարիերայի ընթացքում Լուլուն զբաղեցրել է հրամանատարական և շտաբային պաշտոններ, այդ թվում՝ ծառայել ԱՄՆ զինված ուժերի Խաղաղօվկիանոսյան հրամանատարությունում (U.S. Pacific Command): Ըստ պաշտոնական կենսագրության՝ նա աշխատել է նաև որպես միջազգային հարաբերությունների մասնագետ՝ ԱՄՆ-ը ներկայացնելով Ասիայում տարածաշրջանային անվտանգության և միջազգային զարգացման հարցերի շուրջ դիվանագիտական շփումներում:

Հետագայում Լուլուն ղեկավարել է Չինաստանում Peace Corps-ի ծրագիրը, ապա գլխավորել կազմակերպության ներկայացուցչությունը Թաիլանդում:

Այսպիսով՝ Մակուեցի և Peace Corps-ի երկամյա համագործակցության մի հատվածը համընկել է այն ժամանակաշրջանին, երբ հայաստանյան ներկայացուցչությունը գլխավորում էր միջազգային ու դիվանագիտական համագործակցության փորձ ունեցող նախկին ամերիկացի զինվորականը: Սակայն բաց աղբյուրները դեռևս թույլ չեն տալիս պարզել, թե արդյոք նրանց ծառայողական պարտականություններն առնչվել են միմյանց, և որքան անմիջական է եղել նրանց փոխգործակցությունը:

Այստեղ մի շարք հարցեր են ծագում: Ո՞րն էր Մակուեցի պաշտոնի պաշտոնական անվանումը: Նրա գործունեությունը սահմանափակվո՞ւմ էր հայերենի դասավանդմամբ, թե՞ ներառում էր աշխատանքի այլ ուղղություններ ևս: Կոնկրետ ի՞նչ ծրագրեր էր նախատեսում պայմանագիրը: Ո՞ւմ էր նա անմիջականորեն ենթարկվում: Նրա աշխատանքը ենթադրո՞ւմ էր շփումներ հայաստանյան ներկայացուցչության ղեկավարության, մասնավորապես՝ Սոննի Լուլուի հետ:

Եվ վերջապես, ինչո՞ւ է ապագա նախարարի, խորհրդարանական խմբակցության ղեկավարի և ԱՄՆ-ում Հայաստանի դեսպանի՝ ամերիկյան պետական գործակալությունում երկամյա աշխատանքը նրա պաշտոնական կենսագրության մեջ ներկայացված ընդամենը մեկ տողով, որը գրեթե ոչինչ չի բացահայտում այդ գործունեության բովանդակության մասին:

Աղբյուրներ. [ՀՀ կառավարություն. Լիլիթ Մակունցի պաշտոնական կենսագրությունը](#) • [Լիզ Բարրոն. Մակունցի՝ հայերեն դասավանդելու մասին վկայությունը, 13 մայիսի 2018 թ.](#) • [ԱՄՆ կառավարության տեղեկատու. Peace Corps-ի իրավական կարգավիճակը և կառուցվածքը](#) • [Peace Corps Armenia. 2018 թվականի տարեկան հաշվետվությունը](#) • [Սոննի Լուու. կենսագրությունը, գիսվորական ծառայությունը և ղեկավար աշխատանքը Peace Corps-ում](#)

Ֆլետչերի դպրոցից մինչև ոչ բռնի պայքարի տեխնոլոգիաներ

Ամերիկյան կառույցների հետ Լիլիթ Մակունցի համագործակցությունը չէր սահմանափակվում խաղաղության կորպուսով: Նրա գործունեության մեկ այլ ուղղություն կապված էր ոչ բռնի քաղաքացիական դիմադրության ռազմավարությունների ուսումնասիրության և դասավանդման հետ: Ընդ որում՝ խոսքը ոչ միայն տեսական գիտելիքների, այլև բողոքի շարժումների կազմակերպման միանգամայն գործնական հարցերի մասին էր:

2018 թվականի մայիսին խաղաղության կորպուսի կամավոր Լիզ Բարրոնը, պատմելով Մակունցի հետ իր ծանոթության մասին, ուշադրություն էր հրավիրել նաև Ոչ բռնի հակամարտությունների միջազգային կենտրոնի (International Center on Nonviolent Conflict, ICNC) ծրագրերին նրա մասնակցության վրա:

ICNC-ն հիմնադրվել է Վաշինգտոնում 2002 թվականին Փիթեր Աքերմանի և Ջեք Դյուվալի կողմից: Կազմակերպությունը մասնագիտացած է ոչ բռնի քաղաքացիական դիմադրության, հասարակական համախմբման ռազմավարությունների և քաղաքական վերափոխումների վերաբերյալ ուսումնասիրությունների ու գիտելիքի տարածման գործում:

2015 թվականի հունիսին Մակունցը մասնակցել է ոչ բռնի հակամարտությունների խորացված ուսումնասիրության Ֆլետչերի ամառային ինստիտուտին (Fletcher Summer Institute for the Advanced Study of Nonviolent Conflict): Սա վեցօրյա ծրագիր էր, որի ավարտին տրվում էր հավաստագիր: Այն կազմակերպել էր ICNC-ն՝ ԱՄՆ Թաֆթս համալսարանի Ֆլետչերի իրավունքի և դիվանագիտության դպրոցի (Fletcher School of Law and Diplomacy) հետ համատեղ:

Այստեղ անհրաժեշտ է հստակեցնել, խոսքը դիվանագիտական հեղինակավոր դպրոցում բարձրագույն կրթություն ստանալու կամ գիտական աստիճան ձեռք բերելու մասին չէր, այլ 2015 թվականի հունիսի 7–12-ն անցկացված ինտենսիվ դասընթացի:

Սակայն ծրագրի բովանդակությունն առանձին ուշադրության է արժանի:

Ֆլետչերի ամառային ինստիտուտի մասնակիցներն ուսումնասիրում էին բողոքի շարժումների առաջացման և զարգացման մեխանիզմները, զանգվածային համախմբման մեթոդները, ռազմավարական ու մարտավարական պլանավորումը, բողոքի ակտիվությունը պահպանելու, բռնաճշումներին դիմակայելու և ոչ բռնի գործելակերպի կարգապահությունը պահպանելու եղանակները:

Առանձին պարապմունքներ նվիրված էին տարերային բողոքի գործողությունները կազմակերպված շարժումների վերածելուն, կոալիցիաների ձևավորմանը, արտաքին պետական և ոչ պետական դերակատարների հետ աշխատանքին, ինչպես նաև իշխանական կառույցների ներկայացուցիչների, պաշտոնյաների ու ուժայինների՝ ցուցարարների կողմնացնելուն կամ գործող իշխանությանն աջակցելուց հրաժարվելուն:

Զննարկվում էին նաև ժողովրդավարական անցման սցենարները, այդ թվում՝ զանգվածային լայնածավալ ելույթների արդյունքում:

Այլ կերպ ասած՝ ծրագիրը ներառում էր ոչ միայն ոչ բռնի դիմադրության պատմության ուսումնասիրություն, այլև այն կոնկրետ մեխանիզմների վերլուծություն, որոնց միջոցով բողոքի շարժումները կարող են հասնել քաղաքական փոփոխությունների:

Ֆլետչերի դպրոցում ուսուցումը Մակուլսցի համար մեկանգամյա դրվագ չմնաց:

Արդեն 2016 թվականին նա ստացել է ICNC Curriculum Fellow կարգավիճակ և ծրագրի շրջանակում մշակել սեփական առցանց դասընթացը՝ «Քաղաքացիական դիմադրության ներածություն. ոչ բռնի պայքարի պատմությունն ու ռազմավարությունները» (Introduction to Civil Resistance: History and Strategies of Nonviolent Struggle):

ICNC-ի հրապարակած նյութերի համաձայն՝ Մակուլսցն ինքնուրույն մշակել է դասընթացի հայեցակարգն ու ուսումնական նյութերը, կազմել ծրագիրը, մշակել արդյունքների գնահատման գործիքները, ընտրել մասնակիցներին և վարել պարապմունքները: Դասընթացն անցկացվել է 2016 թվականի նոյեմբեր–դեկտեմբերին ICNC-ի առցանց կրթական հարթակում:

Այն նախատեսված էր քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների, հասարակական ու քաղաքական ակտիվիստների, ինչպես նաև ուսանողների համար:

Մասնակիցներն ուսումնասիրում էին քաղաքացիական դիմադրության պատմությունը, people power («ժողովրդի իշխանություն») հայեցակարգը, ոչ բռնի պայքարի արշավների արդյունավետության պատճառները, բողոքի շարժումների ռազմավարական վերլուծությունը, մարտավարության ընտրությունն ու մշակութային դիմադրության եղանակները:

Առանձին թեմա նվիրված էր ոչ բռնի պայքարում բանակցությունների դերին և համապատասխան մոտեցումները Հայաստանում կիրառելու հնարավորություններին:

Ինչպես նշված է ICNC-ի կայքում հրապարակված կենսագրության մեջ, նույն՝ 2016 թվականին Մակունցը Հայ-ռուսական համալսարանի քաղաքագիտության ամբիոնում նախաձեռնել է քաղաքացիական դիմադրությանը նվիրված ակադեմիական դասընթաց:

Այսպիսով՝ 2016 թվականի վերջին Մակունցն արդեն ոչ միայն արտերկրում ուսումնասիրում էր ոչ բռնի դիմադրության տեսությունը, այլև այն դասավանդում Հայաստանում, այդ թվում՝ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներին և քաղաքականապես ակտիվ լսարանին:

2017 թվականին ICNC-ի հետ համագործակցությունը շարունակվել է: Մակունցը կրկին ընդգրկվել է Curriculum Fellowship ծրագրի մասնակիցների թվում, այս անգամ՝ «Քաղաքացիական գիտակցություն» (Civil Consciousness) հասարակական կազմակերպության համահիմնադիրներից Լուսինե Առաքելյանի հետ:

Նրանք համատեղ մշակել և անցկացրել են «Ոչ բռնի պայքար. ինչու և ինչպես է այն գործում» (Nonviolent Struggle: Why and How It Works) դասընթացը, որը նախատեսված էր հայ ակտիվիստների, հասարակական շարժումների կազմակերպիչների, ոչ ֆորմալ կրթության ոլորտի դասավանդողների և ուսանողների համար:

Դասընթացն անցկացվել է 2017 թվականի հոկտեմբերի 2-ից նոյեմբերի 20-ը ICNC-ի հարթակում և նախատեսել նաև առկա պարապմունքներ:

Ծրագիրն ընդգրկում էր բողոքի շարժումների ձևավորման, զանգվածային համախմբման, պայքարի արշավների կայունության, ռազմավարական վերլուծության և մարտավարական պլանավորման հարցեր, ինչպես նաև հետխորհրդային տարածքում ոչ բռնի շարժումների փորձի ուսումնասիրություն:

Ընդ որում՝ հայտարարված խնդիրներից մեկն այն հարցի քննարկումն էր, թե ինչպես կարելի է քաղաքացիական դիմադրությունը ռազմավարական առումով ավելի մտածված ու արդյունավետ դարձնել:

Հատկանշական է, որ 2016–2018 թվականներին այս գործունեությունը ժամանակային առումով համընկնում էր ԱՄՆ Խաղաղության կորպուսի երևանյան ներկայացուցչությունում նրա պայմանագրային աշխատանքի հետ:

Սակայն առանձնահատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում հաջորդ դրվագը:

2018 թվականի մայիսի 10-ին՝ Հայաստանի մշակույթի նախարար Նշանակվելուց ընդամենը երկու օր առաջ, Մակունցը ICNC-ի Minds of the Movement հարթակում հոդված է հրապարակել «թավշյա հեղափոխության» մասին:

«Հայաստանի թավշյա հեղափոխությունից հետո. նոր գույներ և տրամադրություններ երկրի քաղաքականության ու հասարակության մեջ» (After Armenia's Velvet Revolution, New Colors and Vibes in Country's Politics and Society) հոդվածում նա վերլուծել է Նիկոլ Փաշինյանի

գլխավորած բողոքի շարժման հաջողության պատճառները՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով կազմակերպիչների ռազմավարական որոշումներին:

Մակունցը մանրամասն անդրադարձել է զանգվածային համախմբման, փողոցների շրջափակման, գործադուլների, բողոքի գործողությունների մարտավարական բազմազանության և ոչ բռնի գործելակերպի կարգապահության պահպանման դերին: Նա նաև կարևորել է շարժման՝ արտաքին աշխարհաքաղաքական հովանավորներին դիմելուց հրաժարվելը և բողոքի նախորդ արշավների փորձի օգտագործումը:

Փաստորեն, մշակույթի ապագա նախարարը Հայաստանում տեղի ունեցած իշխանափոխությունը ներկայացրել է քաղաքացիական դիմադրության հենց այն ռազմավարությունների ու մեխանիզմների տեսանկյունից, որոնք ուսումնասիրել և դասավանդել էր ICNC-ի ծրագրերի շրջանակում:

Ուրվագծվում է ուշագրավ ժամանակագրություն. 2015 թվականին Մակունցն ԱՄՆ-ում ուսումնասիրել է ոչ բռնի դիմադրության ռազմավարությունները, 2016–2017 թվականներին դրանք դասավանդել հայ ակտիվիստներին, իսկ 2018-ի մայիսին նույն կազմակերպության մասնագիտական հարթակում վերլուծել արդեն տեղի ունեցած «թավշյա հեղափոխությունը»:

Սակայն մնում են հարցեր, որոնց հրապարակված նյութերը սպառնիչ պատասխան չեն տալիս: Ո՞վ է ֆինանսավորել Մակունցի մասնակցությունն ամառային ինստիտուտին: Ի՞նչ պայմաններով է նա մասնակցել Curriculum Fellowship ծրագրին: Ստացե՞լ է արդյոք անձնական վարձատրություն կամ դրամաշնորհային աջակցություն: Կոնկրետ ովքե՞ր են մասնակցել նրա մշակած դասընթացներին, և արդյոք ունկնդիրներից որևէ մեկը մասնակցե՞լ է 2018 թվականի գարնան բողոքի ցույցերի կազմակերպմանը:

Այսպիսով՝ «թավշյա հեղափոխությունից» երեք տարի առաջ Մակունցն ԱՄՆ-ում անցել է ոչ բռնի դիմադրությանը նվիրված մասնագիտացված ուսուցման ծրագիր, իսկ հաջորդ երկու տարիներին ինքն է մասնակցել Հայաստանում հասարակական-քաղաքական համախմբման ռազմավարությունների ու մարտավարության վերաբերյալ կրթական դասընթացների մշակմանը:

Այսինքն՝ իշխանության գալու պահին Մակունցն ուներ ոչ միայն ընդդիմադիր գործունեության բազմամյա փորձ, այլև մասնագիտացված պատրաստություն ոչ բռնի քաղաքացիական դիմադրության ռազմավարությունների ոլորտում:

Աղբյուրներ. [ICNC. կազմակերպության գործունեությունն ու կարգավիճակը](#) • [ICNC. Ֆլետչերի ամառային ինստիտուտի 2015 թվականի ծրագիրը և պարապմունքների բովանդակությունը](#) • [ICNC. Curriculum Fellowship ծրագրի 2016 թվականի մասնակիցները](#) • [ICNC. Մակունցի 2016 թվականի դասընթացի բովանդակությունն ու արդյունքները](#) • [ICNC. Curriculum Fellowship ծրագրի 2017 թվականի մասնակիցները](#) • [ICNC. Մակունցի և Լուսինե Առաքելյանի համատեղ դասընթացը, 2017 թ.](#) • [ICNC. Լիլիթ Մակունցի հոդվածը «թավշյա հեղափոխության» մասին, 10 մայիսի 2018 թ.](#) • [ICNC. Լիլիթ Մակունցի կենսագրական էջը](#)

«Մշակույթը ես եմ». առաջին նշանակումն ու Փաշինյանի վստահությունը

2018 թվականի մայիսին Լիլիթ Մակունցի՝ Հայաստանի մշակույթի նախարար նշանակվելը բազմաթիվ հարցեր ու տարակուսանք առաջացրեց: Լայն հանրությանը նրա անունը գրեթե ոչինչ չէր ասում, իսկ բանասերի և անգլերենի դասախոսի աշխատանքային փորձը դժվար թե բավարար որակավորում համարվեր երկրի մշակութային ոլորտը ղեկավարելու համար:

Այդուհանդերձ, ոլորտային փորձի բացակայությունը խոչընդոտ չդարձավ Նիկոլ Փաշինյանի համար: Ինքը՝ Մակունցը, իր նշանակումը բացատրում էր առաջին հերթին նոր վարչապետի վստահությամբ:

«Նախարարի պաշտոնը ստանձնելու առաջարկը ստացա վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանից: Ինձ համար կարևոր էր նրա վստահությունը», – պատմում էր Մակունցը 2018 թվականի մայիսին Մեդիամաքսին տված հարցազրույցում:

Միաժամանակ նա ընդունում էր, որ հասկանում է իր թեկնածության վերաբերյալ հանրության կասկածները, քանի որ նախկինում երբեք հանրային դեմք չէր եղել: Նրա խոսքով՝ Փաշինյանն իրեն ընտրել էր՝ առաջնորդվելով իր մասնագիտական հմտություններով, երկրում փոփոխություններ կատարելու ձգտումով և անձնական որակներով, մասնավորապես՝ անկաշառությամբ:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը, Նիկոլ Փաշինյանը:

Սակայն նոր նախարարին առավել մեծ ճանաչում բերեց մեկ այլ հայտարարություն.

«Մշակույթը ես եմ, այն իմ մեջ է, ինչպես և մեզանից յուրաքանչյուրի»:

Արտահայտությունը բուռն արձագանք առաջացրեց, և արդեն մայիսի 17-ին Մակունցը ստիպված էր լրագրողներին բացատրել, որ իրեն բնավ չէր նույնացրել ամբողջ հայ մշակույթի հետ, այլ պարզապես ցանկացել էր ընդգծել, որ յուրաքանչյուր մարդ այդ մշակույթի մասն ու կրողն է:

Ոլորտային փորձի բացակայության մասին հարցերին Մակունցը պատասխանում էր, որ մշակույթի նախարարի պաշտոնը քաղաքական է, իսկ ինքը՝ որպես լեզվաբան, մշակույթի հետ առնչվում է լեզվի միջոցով:

2018 թվականի հուլիսի 17-ին, մեկնաբանելով իր նշանակումը, Մակունցը կրկին վկայակոչեց կառավարության ղեկավարի վստահությունը. «Վարչապետն ինձ վստահում է, և ես ամեն ինչ կանեմ, որպեսզի այս կարգավիճակում ծառայեմ ժողովրդին»:

Այսպիսով՝ հանրությանը քիչ հայտնի լինելն ամենևին չէր նշանակում, որ Մակունցը չուներ քաղաքական փորձ և համապատասխան պատրաստություն, որոնց մասին խոսվեց վերևում: Սակայն երկրի մշակութային ոլորտը ղեկավարելու համար նա չուներ համարժեք մասնագիտական փորձ ու գիտելիքներ: Եվ իր նշանակման օգտին գլխավոր փաստարկներից մեկն ինքը համարում էր Նիկոլ Փաշինյանի վստահությունը:

Աղբյուրներ. [Մեդիամաքս. Լիլիթ Մակունցի հարցազրույցը, մայիս 2018 թ. • NEWS.am. «Մշակույթ ես եմ» արտահայտության պարզաբանումը, 17 մայիսի 2018 թ. • Sputnik Արմենիա. Փաշինյանի վստահության մասին հայտարարությունը, 17 հուլիսի 2018 թ.](#)

Փաշինյանի գինվորը. սկանդալներ, դատարաններ և խմբակցության պառակտում

2019 թվականի հունվարից Լիլիթ Մակունցը ղեկավարում էր «Իմ քայլը» խորհրդարանական խմբակցությունը: Դեռևս նրա նշանակումից առաջ «Ժամանակ» թերթը գրում էր, որ Մակունցին կառավարություն վերադարձնելու մտադրություն չկա. իբր «Քաղաքացիական պայմանագրում» մշակույթի նախարարի պաշտոնում նրա աշխատանքը համարում էին անհաջող, իսկ մշակութային հանրության մի մասի հետ հարաբերությունները՝ փչացած: Միաժամանակ պարբերականը պնդում էր, որ խմբակցության ղեկավարի պաշտոնն ավելի շուտ ներկայացուցչական բնույթ է ունենալու, քանի որ քաղաքական թիմում հիմնական որոշումներն ամեն դեպքում ընդունում է Նիկոլ Փաշինյանը:

Մակունցի աշխատանքի հենց առաջին ամիսներն ուղեկցվեցին սկանդալներով: Երբ պարզվեց, որ նոր իշխանության նշանակած մարզպետներն իրենք իրենց պարզեզավարներ են հատկացնում, խորհրդարանական ամենամեծ խմբակցության ղեկավարը խոստովանեց, որ չգիտի, թե ինչպես է այդ հարցը կարգավորվում օրենքով, սակայն կատարվողը բացատրեց ցածր աշխատավարձերով և լավ աշխատողներին խրախուսելու անհրաժեշտությամբ: Մինչդեռ

Արարատի մարզպետ Գարիկ Սարգսյանն իրեն պարգևատրել էր պաշտոնային ամսական դրույքաչափի 104,5 տոկոսի չափով: Հետագայում Մակունցն արդեն հանդես էր գալիս բարձրաստիճան պաշտոնյաների աշխատավարձերի և պարգևավճարների թափանցիկության օգտին:

Չորջանցվեցին նաև մամուլի հետ բախումները: 2019 թվականի փետրվարին լրագրողներին թույլ չտվեցին մուտք գործել խորհրդարանի շենք, որտեղ Փաշինյանի մասնակցությամբ ընթանում էր «Իմ քայլը» խմբակցության փակ նիստը: Մակունցը հերքեց, որ այդ հրահանգը տվել է խմբակցության ղեկավարությունը, ներողություն խնդրեց և խոստացավ թույլ չտալ նման իրավիճակների կրկնությունը: Սակայն միջադեպն ինքնին կտրուկ հակասում էր հեղափոխական իշխանության խոստացած բաց գործելակերպին:

Հատկապես խոսուն էր Մակունցի վարքագիծը դատական համակարգի հետ իշխանության հակամարտության ընթացքում:

2019 թվականի մայիսին, երբ Փաշինյանն իր կողմակիցներին կոչ արեց շրջափակել դատարանների մուտքերը, Մակունցը հայտնվեց դատարաններից մեկի շենքի մոտ: Մեկնաբանելով կոտրված ապակու միջադեպը՝ նա վկայակոչեց ականատեսներին, որոնց խոսքով՝ ապակին կարող էին կոտրած լինել ներսից, հնարավոր է՝ պատուհանով շենք մտնելու դատավորի փորձի ժամանակ: Ճիշտ է, անմիջապես էլ վերապահում արեց, որ ինքն այդ պնդումը հաստատել չի կարող:

Իսկ արդեն Փաշինյանի մոտ կայացած խորհրդակցությունից հետո հենց Մակունցը հայտարարեց դատաիրավական համակարգում «հեղափոխական փոփոխություններ» սկսելու և անցումային արդարադատության մեխանիզմները քննարկելու պայմանավորվածության մասին:

Շուտով նոր սկանդալ բռնկվեց: «Առավոտ» թերթը հայտնեց, որ խմբակցության փակ նիստում պատգամավորները քննարկել են Բարձրագույն դատական խորհուրդն ու Սահմանադրական դատարանը «ցրելու» հնարավորությունը, ինչպես նաև քննադատել արդարադատության նախարար Արտակ Չեյնալյանին՝ բավարար վճռականություն չցուցաբերելու համար:

Մակունցը հրապարակումը բացարձակ զրպարտություն անվանեց: Սակայն խմբագրությունը ներկայացրեց ձայնագրություն, որում հնչում էին պատգամավորների համապատասխան հայտարարությունները: Դրանից հետո խմբակցության ղեկավարը սկսեց ճշգրտել, որ առանձին պատգամավորներ կարող էին նման խոսակցություններ ունենալ, սակայն հարցը նիստի պաշտոնական օրակարգում չի եղել: Միաժամանակ նա ընդունեց, որ Չեյնալյանի հասցեին դժգոհություններ իսկապես հնչել են:

2019–2020 թվականներին «Իմ քայլը» գործունե մասնակցություն ունեցավ Սահմանադրական դատարանի կազմը փոխելու նախաձեռնություններին: Ընդդիմությունը խորհրդարանական մեծամասնությանը մեղադրում էր դատական իշխանությունը երկրի քաղաքական ղեկավարությանը ենթարկելու փորձերի մեջ: Մակունցը պաշտպանում էր սահմանադրական փոփոխությունները՝ մերժելով սահմանադրական կարգը տապալելու մեղադրանքները և

ընդգծելով, որ Վենետիկի հանձնաժողովի եզրակացությունները խորհրդատվական բնույթ ունեն:

Սակայն Մակուսցի համար ամենալուրջ փորձությունը դարձավ 2020–2021 թվականների հետպատերազմյան ճգնաժամը:

44-օրյա պատերազմում կրած պարտությունից հետո «Իմ քայլը» խմբակցությունից դուրս եկան Թագուհի Թովմասյանը, Սոֆյա Յովսեփյանը, Գոռ Գևորգյանը, Վարդան Աթաբեկյանը և Աննա Գրիգորյանը: Պատգամավորները հայտարարում էին իշխանության քաղաքականության հետ սկզբունքային տարաձայնությունների և հանրային պահանջները հաշվի առնելու անհրաժեշտության մասին:

Ազգային ժողովի փոխնախագահ Ալեն Սիմոնյանն ընդունում էր, որ հեռացած պատգամավորների հետ տարաձայնությունները գոյություն ունեին նրանց դուրս գալուց դեռ շատ առաջ, թեև խմբակցության հինգ անդամի կորուստը ներկայացնում էր որպես թիմի կայունության վկայություն:

Մակուսցի համար, սակայն, այս ճգնաժամն ի ցույց դրեց խորհրդարանական մեծամասնության վրա իր ազդեցության սահմանները: Նա հետևողականորեն պաշտպանում էր քաղաքական ղեկավարության որոշումներն ու Փաշինյանի հրապարակային դիրքորոշումը, սակայն հետպատերազմյան պառակտման պայմաններում խմբակցության միասնականությունը պահպանել չհաջողվեց:

Աղբյուրներ. [«Ժամանակ» / «Երկիր»](#). [խմբակցության ղեկավար նշանակվելու հանգամանքները](#) • [«Երկիր»](#). [մարզպետների պարզեցավճարների շուրջ սկանդալը](#) • [Shant News](#). [պարզեցավճարների թափանցիկության մասին հայտարարությունը](#) • [«Փաստինֆո»](#). [լրագրողների հետ հակամարտությունը](#) • [«Փաստինֆո»](#). [դատարանի կոտրված ապակու միջադեպը](#) • [Արմենալայթ](#). [դատական համակարգի հեղափոխական փոփոխությունները](#) • [«Առավոտ»](#). [խմբակցության փակ նիստի ձայնագրությունը](#) • [ՍիվիլՆեթ](#). [Մակուսցի՝ սահմանադրական փոփոխությունների և Վենետիկի հանձնաժողովի մասին](#) • [«Երկիր»](#). [«Մեղիա պաշտպանի» մշտադիտարկումը](#) • [Արմենալայթ](#). [հինգ պատգամավորների դուրս գալը խմբակցությունից, փետրվար 2021 թ.](#)

Վաշինգտոն. նշանակում՝ հակառակ բողոքներին

ԱՄՆ-ում Հայաստանի դեսպան Լիլիթ Մակուսցի հնարավոր նշանակման մասին առաջիններից մեկը հրապարակախորեն հայտնեց Վատիկանում Հայաստանի նախկին դեսպան, նախկին նախագահ Սերժ Սարգսյանի փեսա Միքայել Մինասյանը: 2021 թվականի հունվարի 23-ին՝ պաշտոնական նշանակումից կես տարի առաջ, նա գրեց, որ Փաշինյանը մտադիր է Վաշինգտոն ուղարկել «Իմ քայլը» խմբակցության ղեկավարին, որին անվանեց «Նիկոլի անգլերենի դասախոս»:

Միևսայանը սուր քննադատության ենթարկեց սպասվող կադրային որոշումը՝ Մակունցին համարելով դիվանագիտական աշխատանքին անպատրաստ: Եվ իսկապես, ապագա դեսպանը դիվանագիտական ծառայության փորձ չուներ:

Շուտով 168.am պարբերականը հիշեցրեց նաև մեկ այլ դրվագ. 44-օրյա պատերազմից մի քանի ամիս առաջ Մակունցը վստահորեն հայտարարում էր, որ չի հավատում Թուրքիայի միջամտությանը հայ-ադրբեջանական հակամարտությանը: Պարբերականի փոխանցմամբ՝ նա պնդում էր, որ Թուրքիան «չի միջամտի, պատերազմի կողմ չի դառնա»: Հետագա իրադարձությունների լույսի ներքո այս խոսքերը դարձան նրա արտաքին քաղաքական գնահատականները քննադատելու ևս մեկ առիթ:

Հատկանշական է, որ դեռևս 2018 թվականի մայիսին ինքը՝ Փաշինյանը, հանդես էր գալիս ոչ կադրային դեսպաններ նշանակելու գործելակերպը վերանայելու օգտին: Սակայն Մակունցի դեպքում դիվանագիտական փորձի բացակայությունը խոչընդոտ չդարձավ:

Սպասվող նշանակման շուրջ քննարկումների առարկա դարձան նաև Մակունցի արտասահմանյան կապերը: Ընդդիմադիր շրջանակներում նրան անվանում էին «ամերիկյան կադր», երբեմն էլ՝ «սորոսական»: Առիթը մեր արդեն դիտարկած փաստերն էին՝ ԱՄՆ Խաղաղության կորպուսի հետ համագործակցությունը և մասնակցությունը ICNC-ի ու Ֆլետչերի դպրոցի ծրագրերին:

Ոչ պակաս խոսուն է այն, որ Մակունցի նշանակման դեմ բողոքները սկսվեցին դեռևս Վաշինգտոն նրա ժամանելուց առաջ:

2021 թվականի փետրվարի 26-ին ՀՀԴ ԱՄՆ Արևելյան շրջանի կենտրոնական կոմիտեն և Ռամկավար ազատական կուսակցության ԱՄՆ Արևելյան շրջանի վարչությունը բաց նամակ հղեցին Հայաստանի արտաքին գործերի նախարար Արա Այվազյանին՝ պահանջելով հրաժարվել Մակունցի թեկնածությունից:

Նամակի հեղինակները Մակունցին բնորոշում էին որպես քաղաքական առումով հակասական գործիչ, ընդգծում նրա դիվանագիտական փորձի բացակայությունը և դեմ արտահայտվում արհեստավարժ դիվանագետ Վարուժան Ներսեսյանին քաղաքական նշանակմամբ պաշտոն ստացող անձով փոխարինելուն:

Այդուհանդերձ, 2021 թվականի օգոստոսի 2-ին Մակունցը նշանակվեց ԱՄՆ-ում Հայաստանի արտակարգ և լիազոր դեսպան:

Շուտով նոր սկանդալի առիթ դարձավ ԱՄՆ նախագահին հավատարմագրեր հանձնելու ընթացակարգը:

2021 թվականի սեպտեմբերի 15-ին Ջո Բայդենը պաշտոնապես ընդունեց Մակունցի հավատարմագրերը, սակայն Սպիտակ տան Օվալաձև աշխատասենյակում առերես արարողություն տեղի չունեցավ: Ավանդական ընդունելության փոխարեն ողջույնի ուղերձները փոխանակվեցին գրավոր: Որպես պատճառ նշվում էին կորոնավիրուսի համավարակով պայմանավորված սահմանափակումները:

Ամերիկյան հետազոտությունների հայկական կենտրոնը, վերլուծելով Մակունցի աշխատանքի առաջին հարյուր օրը, այս դեպքն անսափադեպ համարեց Հայաստանի դեսպանի համար: Ուսումնասիրության հեղինակներն ուշադրություն էին հրավիրում այն հանգամանքի վրա, որ նույն ժամանակահատվածում Բայդենը շարունակում էր Սպիտակ տանը ընդունել բազմաթիվ հյուրերի և պատվիրակությունների, մինչդեռ Մակունցի համար առերես հանդիպում չէր կազմակերպվել:

Սակայն անգամ առանց այս դրվագի նրա դիվանագիտական առաքելության մեկնարկը բարդ էր: Նոր դեսպանը պետք է ոչ միայն հարաբերություններ կառուցեր ԱՄՆ վարչակազմի հետ, այլև համագործակցություն հաստատեր հայկական սփյուռքի ազդեցիկ կառույցների հետ, որոնց մի մասն ի սկզբանե դեմ էր նրա նշանակմանը:

Եվ հենց այս ուղղությամբ խնդիրները սկսվեցին գրեթե անմիջապես:

Աղբյուրներ. [NEWS.am. Միքայել Մինասյանի հայտարարությունը, 23 հունվարի 2021 թ. • 168.am. Նշանակման քննադատությունը, Թուրքիայի մասին Մակունցի հայտարարությունը և ոչ կադրային դեսպանների վերաբերյալ Փաշինյանի դիրքորոշումը • 337 և ՌԱԿ. Մակունցի նշանակման դեմ բաց նամակը, 26 փետրվարի 2021 թ. • 33 ԱԳՆ. Մակունցի նշանակումը դեսպան, 2 օգոստոսի 2021 թ. • Ամերիկյան հետազոտությունների հայկական կենտրոն. Մակունցի աշխատանքի առաջին 100 օրը • ԱՄՆ պետքարտուղարություն. հավատարմագրերի ընդունման պաշտոնական ամսաթվերը](#)

«Go Home Lilit Makunts». դեսպանն ընդդեմ սփյուռքի՝

ԱՄՆ-ում Մակունցի պաշտոնավարման առաջին հրապարակային դրվագներից էր Վաշինգտոնի Սուրբ Աստվածածին հայկական եկեղեցու մոտ անցկացված բողոքի ակցիան: 2021 թվականի օգոստոսի 15-ին հայ համայնքի ներկայացուցիչները նոր դեսպանին դիմավորեցին «Go Home Lilit Makunts» («Լիլիթ Մակունց, տուն գնա») գրությամբ պաստառով:

ՀԱՅԱԿՈՈՒԴՅՈՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպես սկսվեց Հայաստանի դիվանագիտական ներկայացուցչության և ամերիկահայ սփյուռքի կազմակերպված հատվածի մի մասի, առաջին հերթին՝ ՀՀԴ-ի հետ կապված կառույցների միջև հակամարտությունների շարքը:

Հերթական դիմակայությունը ծավալվեց 2021 թվականի աշնանը, երբ դեսպանատունը Հայաստանի անկախության 30-ամյակի առթիվ ընդունելություն կազմակերպեց: Դիվանագիտական ներկայացուցչության շենքի մոտ հավաքվեցին ՀՀԴ-ի և Հայ երիտասարդաց դաշնակցության (Armenian Youth Federation, AYF) երիտասարդ ներկայացուցիչները՝ անցկացնելով լուռ բողոքի ակցիա: Նրանք անթույլատրելի էին համարում տոնական ընդունելության անցկացումը, քանի դեռ հայ ռազմագերիները շարունակում էին մնալ Ադրբեյջանում:

Ակցիայի մասնակիցների հաղորդմամբ՝ դեսպանատան աշխատակիցները պահանջել էին հեռանալ տարածքից, իսկ մերժում ստանալուց հետո կանչվել էին ԱՄՆ Գաղտնի ծառայության (U.S. Secret Service) աշխատակիցները: Ցուցարարները պնդում էին, որ ժամանած իրավապահներն օրենքի խախտումներ չեն արձանագրել:

Ընդդիմադիր մամուլում այս միջադեպը գնահատեցին որպես Մակուսցի՝ ամերիկյան ուժայինների օգնությամբ խաղաղ ակցիան ցրելու փորձ:

Մինչդեռ համայնքի հետ հարաբերությունները բարդ էին նաև Վաշինգտոնից դուրս: 2021 թվականի հոկտեմբերին հայկական լրատվամիջոցները հայտնեցին, որ Նյու Յորքում Ամերիկայի հայ իրավաբանների միության ներկայացուցիչների հետ Մակուսցի հանդիպմանը մասնակցել է ընդամենը մոտ տասը մարդ: Մամուլը հանդիպման սակավամարդությունը ներկայացրեց որպես բոյկոտի դրսևորում:

2021 թվականի նոյեմբերի 5-ին հակամարտությունը տեղափոխվեց անմիջական բանակցությունների հարթություն: Հայ երիտասարդաց դաշնակցության ԱՄՆ Արևելյան շրջանի ղեկավարությունը՝ Վրեյ Դավլի (Vrej Dawli) գլխավորությամբ, դեսպանատանը հանդիպեց Մակուսցին: Երիտասարդ ակտիվիստները դեմ արտահայտվեցին Ադրբեջանին ու Թուրքիային նոր զիջումներին, Սյունիքով տրանսպորտային միջանցքի հնարավոր ստեղծմանը և Արցախի նկատմամբ Փաշինյանի կառավարության քաղաքականությանը:

Նրանց նախագգուշացումը միանշանակ էր. «Այլևս ոչ մի անխոհեմ զիջում» (*No more reckless concessions*):

Սակայն հանդիպումները չթուլացրին լարվածությունը:

2022 թվականի հունվարին քաղաքագետ Սուրեն Սարգսյանը հրապարակայնորեն մեղադրեց Մակուկին այն բանի համար, որ նշանակումից ի վեր նա այդպես էլ բաց հանդիպում չէր անցկացրել Լուս Անջելեսում բնակվող՝ ԱՄՆ-ի ամենամեծ հայ համայնքի հետ: Նրա պնդմամբ՝ Հայաստանի նախորդ դեսպանների օրոք նման բան չէր պատահել:

2022 թվականի ապրիլի 18-ին Վաշինգտոնում հերթական ակցիայի մասնակիցները, բողոքելով Փաշինյանի քաղաքականության դեմ, Մակուկին հասցեին արդեն վանկարկում էին. «Դավաճան, դավաճան»:

Ամենալուրջ միջադեպը տեղի ունեցավ 2022 թվականի ապրիլի 27-ին ԱՄՆ Կոնգրեսի շենքում՝ Հայոց ցեղասպանության 107-րդ տարելիցին նվիրված միջոցառումից հետո:

Մակուկինը հիշատակի միջոցառմանը մասնակցում էր որպես դեսպան: Երբ նա դուրս էր գալիս շենքից, նրան մոտեցան երկու երիտասարդներ, որոնց հայկական լրատվամիջոցները կապում էին ՀՀԴ-ի հետ: Առճակատման ընթացքում դեսպանի վրա հեղուկ շփեցին, ենթադրաբար՝ ջուր: Ամերիկացի իրավապահները ձերբակալեցին երիտասարդներին, հարցաքննեցին, ապա ազատ արձակեցին:

Շուտով մամուլում մեղադրանքներ հնչեցին, թե իբր Մակուկին անձամբ է պահանջել նրանց ձերբակալությունը: Սակայն դեսպանատունը պաշտոնապես հերքեց այս վարկածը՝ հայտարարելով, որ ԱՄՆ իրավապահ մարմինները գործել են սեփական նախաձեռնությամբ՝ ելնելով դիվանագետների անվտանգությունն ապահովելու՝ ընդունող պետության պարտավորությունից:

Այդ պահին սփյուռքի մի հատվածի հետ հարաբերություններն արդեն վերածվել էին բացահայտ քաղաքական դիմակայության: Ընդդիմադիր հայկական կազմակերպությունների համար

Մակունցն այլևս պարզապես ոչ բավարար փորձառությամբ դիվանագետ չէր, այլ Արցախի, Ադրբեջանի և Թուրքիայի հետ հարաբերությունների հարցերում Փաշինյանի քաղաքականության անմիջական ներկայացուցիչը:

Աղբյուրներ. [«Երկիր մեդիա»](#). «Go Home Lilit Makunts» ակցիան, օգոստոս 2021 թ. • [Ամերիկյան հետազոտությունների հայկական կենտրոն](#). դեսպանի աշխատանքի առաջին 100 օրվա վերլուծությունը • [NEWS.am](#). դեսպանատան մոտ ակցիան և իրավապահների կանչը, հոկտեմբեր 2021 թ. • [AYF-ER](#). Մակունցի հետ հանդիպումը, նոյեմբեր 2021 թ. • [«Առավոտ»](#). Լուս Անջելեսի հայ համայնքի հետ Մակունցի հարաբերությունների քննադատությունը, 22 հունվարի 2022 թ. • [Aysor.am](#). Մակունցի դեմ ակցիան, ապրիլ 2022 թ. • [NEWS.am](#). Կոնգրեսում միջադեպից հետո հնչած մեղադրանքները • [MassisPost](#). Մակունցի վրա հարձակումը և դեսպանատան հայտարարությունը, մայիս 2022 թ.

«Դոգ». իշխանության քննադատի արտահանձնումը՝ որպես դիվանագիտական խնդիր

Հայկական սփյուռքի հետ բարդ հարաբերությունների պայմաններում Վաշինգտոնում Լիլիթ Մակունցը, դատելով մամուլի հրապարակումներից, ժամանակ էր գտնում նաև Երևանի ներքաղաքական խնդիրները լուծելու համար: Ընդ որում՝ խոսքը Հայաստանի իշխանության ամենասկանդալային քննադատներից մեկի՝ «Դոգ» մականունով հայտնի տեսաբլոգեր Վարդան Ղուկասյանի մասին էր, որի աղմկահարույց հրապարակումները պարբերաբար առնչվում էին թե՛ իշխանության, թե՛ ընդդիմության ներկայացուցիչներին:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը և Վարդան Ղուկասյանը:

2025 թվականի մայիսի 29-ին «Հրապարակ» թերթը հայտնեց, որ Մակունցը բազմիցս դիմել է ամերիկյան իշխանություններին՝ ձգտելով հասնել Ղուկասյանի արտահանձնմանը Հայաստան: Պարբերականի տեղեկություններով՝ Նախորդ դիմումներն արդյունք չէին տվել, սակայն դեսպանը շարունակում էր փորձերը: Թերթը հեգնանքով նշում էր, որ դիվանագիտական առաքելության ավարտից առաջ Մակունցը հույս ուներ գոնե այս հարցում օգտակար լինել պետությանը:

Այդ ժամանակ Ղուկասյանն ԱՄՆ-ում անազատության մեջ էր: 2025 թվականի փետրվարի 20-ին նրան ձերբակալել էր ԱՄՆ ներգաղթի և մաքսային վերահսկողության ծառայությունը (ICE)՝ միգրացիոն կանոնների խախտման առնչությամբ: Հայաստանում նրա նկատմամբ քրեական գործեր էին հարուցվել, այդ թվում՝ շորթման, սպառնալիքների և բռնության հրապարակային կոչերի մեղադրանքներով: Ինքը՝ Ղուկասյանը, հերքում էր մեղադրանքները:

«Հրապարակի» հրապարակումը հարուցեց Ղուկասյանի հետ կապված ԴՕԿ կուսակցության սուր արձագանքը: Կուսակցության ներկայացուցիչները Մակունցին մեղադրեցին Հայաստանի սահմաններից դուրս իշխանության ընդդիմախոսի քաղաքական հետապնդմանը նպաստելու մեջ:

Պատմությունն ուշագրավ շարունակություն ունեցավ արդեն Վաշինգտոնից Մակունցի հեռանալուց հետո: Նևադա նահանգի դաշնային դատարանի՝ 2026 թվականի մայիսի 11-ի որոշման համաձայն՝ ԱՄՆ միգրացիոն իշխանությունները Նախապատվությունը տալիս էին Ղուկասյանին հենց Հայաստան արտաքսելուն՝ չնայած Ռուսաստան կամավոր մեկնելու նրա պատրաստակամությանը. նա նաև այդ երկրի քաղաքացի է: Այդ պահին արտաքսման որոշումը բողոքարկվում էր:

Աղբյուրներ. [«Հրապարակ» / Sputnik Արմենիա. Մակունցի դիմումների մասին հրապարակումները, 29 մայիսի 2025 թ.](#) • [Արմենարես. Ղուկասյանի ձերբակալության վերաբերյալ ICE-ի պաշտոնական պատասխանը, 4 մարտի 2025 թ.](#) • [«Փաստիկֆո». ԴՕԿ կուսակցության հայտարարությունը Մակունցի դեմ, 29 մայիսի 2025 թ.](#) • [ԱՄՆ Նևադայի շրջանի դաշնային դատարան. Gukasian v. Noem գործով 2026 թվականի մայիսի 11-ի որոշումը](#)

Mercury Public Affairs. թուրքական անցյալ և ավելի քան կես միլիոն դոլար

Լիլիթ Մակունցի՝ դեսպանի պաշտոնավարման շրջանի ամենավիճահարույց որոշումներից մեկը վաշինգտոնյան Mercury Public Affairs լոբբիստական ընկերության հետ համաձայնագիրն էր, որը նա Հայաստանի դեսպանատան անունից ստորագրել է 2025 թվականի ապրիլի 1-ին: Պայմանագիրն ի սկզբանե կնքվել էր մինչև 2026 թվականի մարտի 31-ը ժամկետով և Նախատեսում էր ամսական 50 հազար դոլարի վճար՝ գումարած փոխհատուցման ենթակա ծախսերը: Mercury-ն պետք է ներկայացներ Հայաստանի շահերը ԱՄՆ Կոնգրեսում և

վարչակազմում, զբաղվելու ռազմավարական հաղորդակցությամբ, լրատվամիջոցների հետ աշխատանքով և տնտեսական համագործակցության խթանմամբ:

Ընդ որում՝ պայմանագիրը չէր սահմանափակվում դասական լրբինգով: Ծառայությունների ցանկում ուղղակիորեն ներառված էին «strategic communications and media relations services»՝ ռազմավարական հաղորդակցության և լրատվամիջոցների հետ աշխատանքի ծառայություններ: Պաշտոնապես պատվիրատուն Հայաստանի դեսպանատունն էր, ոչ թե Նիկոլ Փաշինյանը կամ «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցությունը:

Սակայն OC Media-ն, վերլուծելով պայմանագիրը, ուշադրություն էր հրավիրել քաղաքական համատեքստի վրա. պետությունը ռազմավարական հաղորդակցության և լրատվամիջոցների հետ աշխատանքի ծառայություններ էր գնում 2026 թվականի խորհրդարանական ընտրությունների նախաշեմին:

Այս փաստը միանգամայն կոնկրետ հարցեր է առաջացնում. որտե՞ղ էր անցնում Հայաստանի շահերի առաջնության և գործող կառավարության քաղաքական գծի առաջնության սահմանը, ո՞վ էր ձևակերպում Mercury-ին փոխանցվող թեզերը, և արդյոք պետության վճարած հաղորդակցական ծառայություններն օգտագործվո՞ւմ էին կառավարության ու վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի հանրային կերպարն ամրապնդելու համար:

Կապալառուի ընտրությունը գրեթե անմիջապես հարուցեց ԱՄՆ-ի հայկական սփյուռքի մի հատվածի սուր արձագանքը: Պատճառը Mercury-ի հայտնի նախապատմությունն էր. ընկերությունը նախկինում ներկայացրել էր Վաշինգտոնում Թուրքիայի դեսպանատունը և թուրքական կողմին մատուցել լրբինգի ստանդարտի ու հանրային կապերի ծառայություններ:

Թուրքիայի դեսպանատան հետ Mercury-ի համագործակցությունը սկսվել էր դեռևս 2018 թվականին: 2020 թվականի փետրվարին պայմանագիրը երկարաձգվել էր շուրջ 1 միլիոն դոլարով, սակայն նույն տարվա հոկտեմբերին՝ 44-օրյա պատերազմի ընթացքում, Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախմբի (ANCA) և հայկական այլ կազմակերպությունների ճնշումից հետո Mercury-ն խզել էր այն:

Սակայն թուրքական կառույցների հետ կապերը միաժամանակ չխզվեցին. Mercury-ն շարունակում էր աշխատել Թուրքիա-ԱՄՆ գործարար խորհրդի (TAIK) հետ նաև Թուրքիայի դեսպանատան հետ պայմանագրի դադարեցումից հետո:

Ընկերության ընտրությանը հատկապես կոշտ արձագանքեց Ամերիկայի Հայ դատի հանձնախմբի (ANCA) գործադիր տնօրեն Արամ Համբարյանը: Մեկնաբանելով Հայաստանի կառավարության որոշումը՝ նա հայտարարեց, որ Փաշինյանն ընտրել է մի ընկերություն, որի «բանկային հաշվին թուրքական փողեր կան, իսկ ձեռքերին՝ հայերի արյուն»:

Այս ամենի ֆոնին ակնհայտ հարց էր ծագում. Վաշինգտոնում գործող բազմաթիվ լոբբիստական ընկերություններից Հայաստանի դեսպանատունն ինչո՞ւ էր ընտրել հենց այսպիսի անցյալ ունեցող ընկերության:

Որքա՞ն է ստացել Mercury-ն

ԱՄՆ-ի FARA գրանցամատյան ներկայացված ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունները թույլ են տալիս պարզել Հայաստանի դեսպանատնից ստացված՝ հայտարարագրված գումարների փաստացի ծավալը:

Հաշվետու ժամանակահատված	Հայտարարագրված մուտքեր
2025 թվականի ապրիլ-հունիս	150 461,63 դոլար
2025 թվականի հուլիս-դեկտեմբեր	300 418,58 դոլար
2026 թվականի հունվար-հունիս	91 115,86 դոլար
Ընդամենը	541 996,07 դոլար

Վերջին հաշվետվության մեջ նշված է երկու վճարում՝ կատարված 2026 թվականի փետրվարի 3-ին և 27-ին՝ համապատասխանաբար 50 044,53 և 41 071,33 դոլարի չափով:

Այսպիսով՝ FARA-ի երեք հաշվետվություններում Mercury-ն հայտարարագրել է Հայաստանի դեսպանատնից ընդհանուր առմամբ 541 996,07 դոլարի ստացումը:

Սակայն պատմությունն այսքանով չի ավարտվել:

2026 թվականի փետրվարի 27-ին Mercury-ն ԱՄՆ արդարադատության նախարարությանը տեղեկացրել է, որ Հայաստանի դեսպանատան հետ պայմանագիրը դադարեցվել է փետրվարի 23-ին՝ սկզբնապես նախատեսված ավարտից՝ մարտի 31-ից, ավելի քան մեկ ամիս առաջ:

Միաժամանակ դադարեցվել է նաև Mercury-ի չորս ներկայացուցիչների գրանցումը՝ հայաստանյան պատվիրատուի հետ աշխատանքի մասով: FARA-ի փաստաթղթում պայմանագրի վաղաժամկետ լուծման պատճառը նշված չէ:

Այստեղ միանգամից մի քանի հարց է մնում, որոնց հրապարակային պատասխանները դեռ չկան:

Կոնկրետ ի՞նչ էին ներառում պետության վճարած ռազմավարական հաղորդակցության ծառայությունները: Որտե՞ղ էր անցնում Հայաստանի շահերի և կառավարության քաղաքական գծի առաջնության սահմանը: Ի՞նչ արդյունքներ են ստացվել ավելի քան կես միլիոն դոլարի դիմաց: Եվ ինչո՞ւ պայմանագիրը վաղաժամկետ դադարեցվեց՝ կնքումից մեկ տարի էլ չանցած:

Աղբյուրներ. [FARA. Հայաստանի դեսպանատան հետ Mercury-ի պայմանագիրը, Մակունցի ստորագրությունը և ծառայությունների ցանկը](#) • [OC Media. ռազմավարական հաղորդակցությունը և 2026 թվականի ընտրությունների համատեքստը](#) • [FARA. Թուրքիայի դեսպանատան հետ Mercury-ի պայմանագիրը, փետրվար 2020 թ.](#) • [ANCA. Թուրքիայի հետ Mercury-ի պայմանագրի դադարեցումը, 23 հոկտեմբերի 2020 թ.](#) • [Արմինֆո. Mercury-ի համագործակցությունը TAIK-ի հետ](#) • [Հարութ Սասունյան. Արամ Համբարյանի արձագանքը](#) • [FARA. 2025 թվականի օգոստոսի 11-ի ֆինանսական հաշվետվությունը](#) • [FARA. 2026 թվականի փետրվարի 4-ի ֆինանսական հաշվետվությունը](#) • [FARA. 2026 թվականի հուլիսի 22-ի ֆինանսական հաշվետվությունը](#) • [FARA. պայմանագրի դադարեցումը 2026 թվականի փետրվարի 23-ից](#)

Մակունցի կապերը. քաղաքական և ոչ միայն

Լիլիթ Մակունցի քաղաքական կարիերայում առանցքային դեմքն անփոփոխ մնում էր Նիկոլ Փաշինյանը: Սակայն իշխող թիմի ներսում նա ձևավորել էր նաև քաղաքական կապերի սեփական շրջանակը:

Դեռևս 2019 թվականի հունվարին «Հրապարակ» թերթը հայտնում էր 88 պատգամավորից բաղկացած «Իմ քայլը» խորհրդարանական խմբակցության ներսում ազդեցության համար պայքարի մասին: Պարբերականի տեղեկություններով՝ Մակունցը Ռուբեն Ռուբինյանի, Մխիթար Հայրապետյանի և Հակոբ Սիմիոյանի հետ ընդգրկված էր Ազգային ժողովի այն ժամանակվա նախագահ Արարատ Միրզոյանի խմբում: Թերթը պնդում էր, որ հենց այս խումբն էր հավակնում դառնալու խորհրդարանական մեծամասնության վերնախավը:

Հատկանշական է, որ արդեն նույն տարվա հունիսին թվարկված բոլոր քաղաքական գործիչներն ընդգրկվեցին «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցության վարչության կազմում:

Չնայած հանրության առջև դրսևորած զուսպ պահվածքին՝ Մակունցը ոչ պաշտոնական հարաբերություններ էր պահպանում իշխող կուսակցության առանձին ներկայացուցիչների հետ: Մասնավորապես, սոցիալական ցանցերում հրապարակվում էին պատգամավոր Սոնա Ղազարյանի հետ նրա համատեղ լուսանկարները՝ ջերմ, գրեթե ընտանեկան մակագրություններով:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը և Սոնա Ղազարյանը:

Մակունցի քաղաքական շրջապատում առանձնահատուկ տեղ էր զբաղեցնում Արայիկ Հարությունյանը (քաղաքական կուլիսներում լուրեր էին շրջանառվում նրանց նախկին սիրային հարաբերությունների մասին), որի հետ նրան կապում էր դեռևս «ՀԻՄԱ» երիտասարդական շարժման շրջանակում համատեղ գործունեությունը: Հետագայում երկուսն էլ նախարարական պորտֆելներ ստացան Փաշինյանի կառավարությունում, իսկ Վաշինգտոնից Մակունցի վերադարձից հետո կրկին հայտնվեցին կողք կողքի՝ այս անգամ արդեն վարչապետի աշխատակազմում:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը և Արայիկ Հարությունյանը:

Սակայն նախկին դեսպանի վերադարձն ուղեկցվում էր խորհրդարանում շատ ավելի բարձր պաշտոն զբաղեցնելու նրա հեռանկարների մասին լուրերով:

2026 թվականի փետրվարի 17-ին «Հրապարակը» հայտնեց, թե «Քաղաքացիական պայմանագրի» ներկուսակցական քվեարկությունից հետո Մակունցն իբր ընկերական շրջապատում պատմել է, որ Փաշինյանն իրեն դիտարկում է որպես Ազգային ժողովի ապագա նախագահ:

Ինքը՝ Մակունցը, մի քանի օր առաջ՝ փետրվարի 13-ին, լրագրողներին հայտարարել էր, որ նման տեղեկություն չունի, իսկ այն հարցը, թե կցանկանար արդյոք գլխավորել խորհրդարանը, թողել էր անպատասխան:

Սակայն արդեն հուլիսի 3-ին «Հրապարակը» ներկայացրեց իրադարձությունների մեկ այլ վարկած: Թերթի տեղեկություններով՝ Մակունցը հավակնում էր երկու պաշտոններից մեկին՝ խորհրդարանի նախագահի կամ մեծամասնության խմբակցության ղեկավարի, սակայն հետագայում, իբր, հրաժարվել էր այդ հեռանկարներից:

Պարբերականը դա բացատրում էր «Քաղաքացիական պայմանագրի» պատգամավորների մի մասի դժգոհությամբ. նրանք տարիներ շարունակ աշխատել էին խորհրդարանում, պաշտպանել կառավարության որոշումներն ու քննադատության ենթարկվել, մինչդեռ Ազգային ժողովի նախագահի աթոռը կարող էր բաժին հասնել ԱՄՆ-ից վերադարձած Մակունցին: Բացի այդ, ըստ թերթի վարկածի՝ ինքը չէր ցանկանում մասնակցել խորհրդարանական կոշտ առճակատումներին՝ Վահագն Ալեքսանյանի, Արթուր Հովհաննիսյանի կամ Ռուբեն Ռուբինյանի ոճով, և նախընտրել էր մնալ գործադիր իշխանությունում:

Թե որքանով են հավաստի այս կուլիսային բացատրությունները, հայտնի չէ: Սակայն հետագա իրադարձությունները զարգացան հենց այդ ուղղությամբ:

2026 թվականի հունիսի 7-ի խորհրդարանական ընտրություններից հետո Մակունցը հրաժարվեց պատգամավորական մանդատից: Իսկ օգոստոսի 3-ին Փաշինյանը նրան նշանակեց իր աշխատակազմի ղեկավար՝ այդ պաշտոնում փոխարինելով Արայիկ Զարուբյունյանին, որը տեղափոխվեց աշխատանքի խորհրդարանում:

Լուսանկարում՝ Լիլիթ Մակունցը, Նիկոլ Փաշինյանը, Արայիկ Զարուբյունյանը:

Թեև Ազգային ժողովի նախագահի աթոռը Մակունցին այդպես էլ չհասավ, նոր պաշտոնն ամենևին էլ երկրորդական չէր:

Այսպիսով՝ Մակունցը, որին մամուլը կանխատեսում էր խորհրդարանի նախագահի պաշտոնում, ի վերջո զբաղեցրեց մի պաշտոն, որն ապահովում է վարչապետի գործունեության անմիջական վարչական սպասարկումը: Իսկ Փաշինյանի վստահությունը, որը նա վկայակոչում էր դեռևս 2018 թվականին՝ մշակույթի նախարար նշանակվելիս, կրկին կարևոր հանգամանք դարձավ նրա պաշտոնեական առաջխաղացման համար:

Աղբյուրներ. [«Հրապարակ» / NEWS.am. ազդեցության խմբերը «Իմ քայլը» խմբակցությունում, 29 հունվարի 2019 թ.](#) • [«Հայկական ժամանակ».](#) «Զաղաքացիական պայմանագրի» վարչության կազմը, հունիս 2019 թ. • [Instagram.](#) Մակունցի և Սոնա Ղազարյանի համատեղ լուսանկարը • [NEWS.am.](#) Ազգային ժողովի նախագահ նշանակվելու մասին լուրերը, 17 փետրվարի 2026 թ. • [NEWS.am.](#) Մակունցի պատասխանը լրագրողներին, 13 փետրվարի 2026 թ. • [SLAQ / «Հրապարակ».](#) խորհրդարանական պաշտոնից ենթադրյալ հրաժարումը, 3 հուլիսի 2026 թ. • [PAN.am.](#) Մակունցի հրաժարումը պատգամավորական մանդատից, 21 հուլիսի 2026 թ. • [ARLIS.](#) Մակունցի նշանակումը վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար, 3 օգոստոսի 2026 թ. • [ՀՀ կառավարություն.](#) աշխատակազմի ղեկավարի լիազորությունները • [ՀՀ վարչապետ.](#) Մակունցի ներկայացումը, 3 օգոստոսի 2026 թ.

Մակունցի գույքը. ո՞վ էր երկրորդ սեփականատերը

Պետական ծառայության տարիներին Լիլիթ Մակունցի հայտարարագրած տարեկան եկամուտներն աճել են մոտ 5,2 անգամ՝ 2018 թվականի 4,41 միլիոն դրամից 2023 թվականին հասնելով 23,13 միլիոն դրամի: Այդ ժամանակ նա զբաղեցնում էր ԱՄՆ-ում Հայաստանի դեսպանի պաշտոնը: Աճել են նաև արտարժութային խնայողությունները՝ 2021 թվականի վերջի 3 հազար դոլարից 2024 թվականի վերջին հասնելով 36 հազարի:

Մակունցի առավել նշանակալի ձեռքբերումներից էր Երևանի «Բյուրեղ» բնակելի համալիրում գտնվող բնակարանը: Համալիրը կառուցել է «Զուս» մականունով հայտնի գործարար և նախկին պատգամավոր Աշոտ Արսենյանին պատկանող «Զերմուկ Գրուպ» ՓԲԸ-ն:

Հատկանշական է, որ նույն կառուցապատողից բնակարաններ են ձեռք բերել նաև իշխող թիմի այլ ներկայացուցիչներ: Մասնավորապես՝ պաշտպանության նախարար Սուրեն Պապիկյանը, որի բնակարանի գնումը դարձել է առանձին լրագրողական հետաքննության առարկա: Հայկական լրատվամիջոցների հաղորդմամբ՝ համալիրում անշարժ գույքի սեփականատերեր են դարձել նաև Արայիկ Հարությունյանը և Տրդատ Սարգսյանը:

2025 թվականի հայտարարագրում Մակունցը նշել է համատեղ սեփականության իրավունքով ձեռք բերված՝ 35 296 115 դրամ արժողությամբ բնակարան: Որպես ձեռքբերման ամսաթիվ նշված է 2021 թվականի փետրվարի 17-ը:

Սակայն 2021–2024 թվականների հայտարարագրերում բնակարանն անշարժ գույքի ցանկում ներառված չէր: Դրա փոխարեն Մակունցը նշում էր կառուցապատողին տրամադրած 34,29 միլիոն դրամի անտոկոս փոխառությունը և «ՀայԷկոնոմբանկի» նկատմամբ հիփոթեքային պարտավորությունները:

Ինչո՞ւ է բնակարանը, որի ձեռքբերման ամսաթիվը նշված է 2021 թվականի փետրվարը, անշարժ գույքի ցանկում հայտնվել միայն 2025 թվականի հայտարարագրում: Արդյոք դա կապված էր կառուցվող բնակարանի նկատմամբ իրավունքների ձևակերպման և սեփականության իրավունքի հետագա գրանցման հետ: Ոչ պակաս հետաքրքրական է նաև մեկ այլ հարց. ո՞վ էր բնակարանի երկրորդ սեփականատերը, և որքա՞ն էր նրա մասնակցությունը գնման ֆինանսավորմանը: Ուսումնասիրված նյութերում համասեփականատիրոջ ինքնությունը չի բացահայտվում:

Միլիարդանոց վրիպակ

2026 թվականի մայիսին Մակունցի հայտարարագիրը հայտնվեց հերթական սկանդալի կենտրոնում: 2025 թվականի հրապարակված տվյալներով՝ նրա ընդհանուր եկամուտն անսպասելիորեն գերազանցել էր 1 միլիարդ 317 միլիոն դրամը, ընդ որում՝ ավելի քան 1,3 միլիարդը նշված էր որպես արտաքին գործերի նախարարությունից ստացած աշխատավարձ:

Մակուկն արտասովոր գումարը բացատրեց տեխնիկական սխալով. համապատասխան դաշտում 13 083 512 դրամի փոխարեն նշվել էր 1 308 351 200 դրամ:

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը հաստատեց, որ ստացել է սխալի վերաբերյալ Մակուկի դիմումը: Ճշգրտված տվյալներով՝ մուտքերի ընդհանուր գումարը կազմել է 22,45 միլիոն դրամ՝ ներառյալ աշխատավարձը, եկամտային հարկի վերադարձը և ստացված վարկը:

Միլիարդանոց եկամուտը սխալ էր, ոչ թե պաշտոնյայի հանկարծակի հարստացման վկայություն: Սակայն պետական պաշտոնական գրանցամատյանում նման էական անճշտության ի հայտ գալը հարց առաջացրեց բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց գույքային հայտարարագրերի ստուգման որակի վերաբերյալ:

Աղբյուրներ. [ՀՀ կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով. հայտարարագրերի գրանցամատյան • 168.am. Մակուկի հայտարարագրի միլիարդանոց սխալը • «Հետք»](#). Սուրեն Պապիկյանի բնակարանի ձեռքբերումը • [«Երկիր» / 24News. պաշտոնյաների անշարժ գույքը «Բյուրեղ» համայնքում](#)

Դեսպանի եղբայրը. պաշտպանության նախարարի օգնականից մինչև ավագի հանքեր

Մինչ Լիլիթ Մակուկն քաղաքական և դիվանագիտական կարիերա էր կառուցում, նրա կրտսեր եղբայրը՝ Վահե Մակուկը, նույնպես հասցրել էր աշխատել պետական կառույցներում, ապա ձեռնարկատիրական գործունեություն սկսել ընդերքօգտագործման ոլորտում: Ընդ որում՝ նրա գործարար գործընկերները բավական ուշագրավ քաղաքական ու ազգակցական կապեր ունեցող մարդիկ էին:

Լուսանկարում՝ Վահե Մակուսյանը:

2021 թվականի օգոստոսին Վահե Մակուսյանը նշանակվել է փոխվարչապետ Սուրեն Պապիկյանի օգնական: Երբ Պապիկյանը գլխավորել է պաշտպանության նախարարությունը, Մակուսյանը նրա հետ տեղափոխվել է այդ գերատեսչություն՝ զբաղեցնելով նախարարի օգնականի պաշտոնը: 2022 թվականի դեկտեմբերին նա հեռացել է նախարարությունից:

Իսկ արդեն 2023 թվականի հունվար–ապրիլին պաշտպանության նախարարի նախկին օգնականը դարձել է Արմավիրի մարզում ավազի և շինանյութերի արդյունահանման ու վաճառքի հետ կապված միանգամից չորս ընկերության մասնակից՝ «Իկա Մայնինգ», «Սանդինգ Մայնինգ», «Վոլֆ Մայնինգ» և «Ֆրստ Զոնսթրաբշն Զոմփանի»:

Ինչպես պարզել է [«Հետքը»](#), Մակուսյանը գրոյից ձեռնարկություններ չի ստեղծել, այլ բաժնեմասեր է ձեռք բերել արդեն գործող ընկերություններում:

Ինքը՝ Վահե Մակուսյանը, պնդում էր, որ գործարարությունն իր համար նոր զբաղմունք չէր: Նրա խոսքով՝ 2015 թվականից բնակվել է արտերկրում և աշխատել շինարարության ոլորտում՝ զբաղվելով շինանյութերի արդյունահանմամբ, տեղափոխմամբ ու վաճառքով: Ընկերություններում բաժնեմասերի ձեռքբերումը նա բացատրում էր սեփական, փոխառու և վարկային միջոցների օգտագործմամբ:

Քաղաքական կապեր ունեցող գործընկերները

Վահե Մակունցի հիմնական գործընկերներից էր Տիգրան Սեդրակյանը, որի հետ նա բաժնեմասեր ուներ մի քանի ընկերություններում: Սեդրակյանը Հայաստանի մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի անդամ Կարեն Սեդրակյանի հայրն է: Սեդրակյանների ընտանիքը ինսամիական կապեր ունի նաև նախկին գինվորական դատախազ, Բարձրագույն դատական խորհրդի նախագահի նախկին պաշտոնակատար Գագիկ Ջհանգիրյանի հետ:

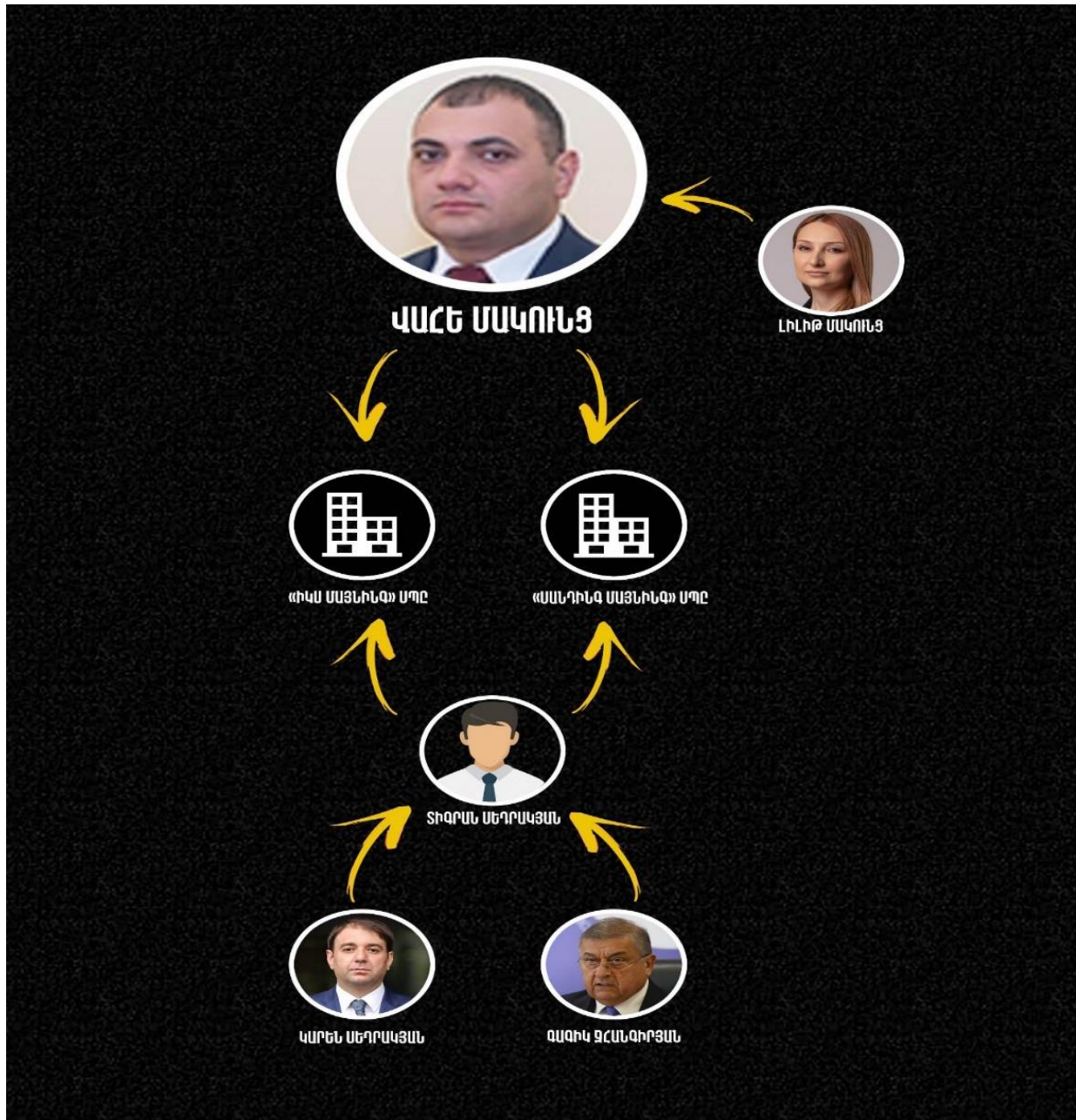
Գործընկերների թվում էին նաև առևտրի և տնտեսական զարգացման նախկին փոխնախարար Կարեն Սարգսյանը և ռուսաստանցի գործարար Լեոնիդ Եղիազարյանը:

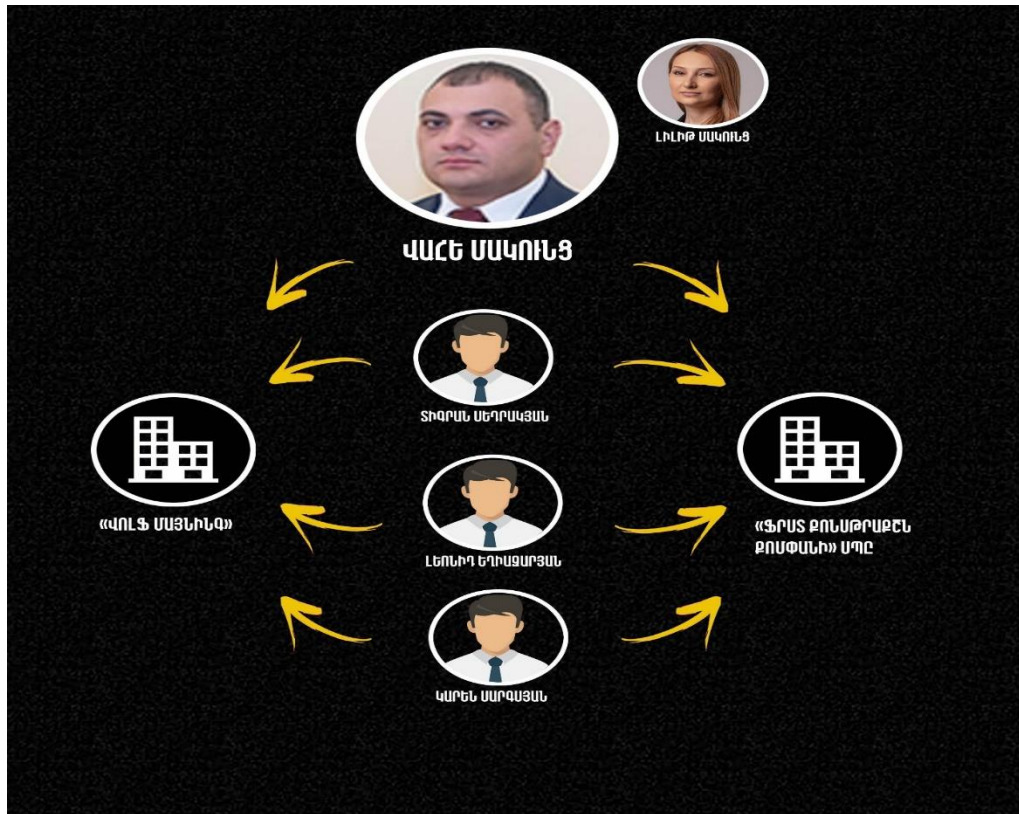
Ընդ որում՝ բոլոր չորս ձեռնարկությունների կառավարումը կենտրոնացած էր մեկ անձի ձեռքում. դրանց տնօրենը Արա Արամյանն էր:

Այսպիսով՝ Վահե Մակունցի բիզնեսը զարգանում էր գործարարների մի շրջանակում, որի անդամներից ոմանք սեփական կապերն ունեին պետական կառույցների և նախկին իշխանության ներկայացուցիչների հետ:

Սակայն առավել ուշագրավ հանգամանքները բացահայտվեցին հենց ընկերությունների գործունեության մեջ:

Հանքեր, խախտումներ և կարճված վարույթ

2023 թվականի ապրիլի 28-ին Վահե Մակունցը դարձել է «Իկա Մայնինգ» ընկերության 56,6 տոկոս բաժնեմասի սեփականատերը: Նույն տարվա մայիսի 29-ին ընկերությունը 20 տարի ժամկետով ավագակոպճային խառնուրդի արդյունահանման թույլտվություն է ստացել Արմավիրի մարզի «Արգավանդ II» տեղամասում:

Թույլտվությունը տրվել է այն ժամանակ, երբ ընդերքօգտագործման ոլորտը համակարգող տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարությունը գլխավորում էր իշխող «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցության ներկայացուցիչ Գևել Սանոսյանը:

Սակայն, ինչպես պարզել է «Հետքը», տարածքում աշխատանքներ էին իրականացվում դեռևս թույլտվությունը ստանալուց առաջ: Մեծամոր համայնքի աշխատակիցներն արձանագրում էին խախտումները, հարուցվում էին վարչական վարույթներ:

Հատկապես ուշագրավ է դրանցից մեկի պատմությունը: 2023 թվականի մայիսի 17-ին համայնքի ներկայացուցիչները կրկին արձանագրել են ծանր տեխնիկայի կիրառմամբ հողային աշխատանքներ: Հարուցվել է վարչական վարույթ, սակայն հուլիսի 10-ին Մեծամոր համայնքի ղեկավար Վահրամ Խաչատրյանը կարճել է այն:

Որոշման մեջ նշված էր, որ ընկերությունը դադարեցրել է աշխատանքները, վերացրել խախտումները և տարածքը բերել նախկին տեսքի:

Սակայն վարույթի կարճման պահին Վահե Մակունցն արդեն ձեռնարկության համասեփականատերն էր: Բացի այդ, ինքը՝ Խաչատրյանը, ներկայացնում էր իշխող «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցությունը:

«Հետքը» հարց էր բարձրացրել, ինչպե՞ս էր պարզվել, որ տարածքը բերվել է Նախկին տեսքի, և արդյո՞ք վարույթի կարճումը կապվա՞ծ չէր նոր համասեփականատիրոջ ի հայտ գալու հետ:

Խախտումների պատմությունն այսքանով չի ավարտվել:

2024 թվականի սեպտեմբերին Մեծամորի համայնքապետարանի աշխատակիցները կրկին հայտնաբերել են ավազի ապօրինի արդյունահանում, այս անգամ՝ Նախկինում «Սանդիկա Մայրիկ» անվանումը կրող «Իկա Ֆարմիկ» ընկերության գյուղատնտեսական նշանակության հողերում: Այս ձեռնարկության 56,6 տոկոս բաժնեմասի սեփականատերը ևս Վահե Մակունցն էր:

«Հետքի» տվյալներով՝ արդյունահանումն իրականացվել է հողերի նպատակային նշանակության և հողերի պահպանության կանոնների խախտմամբ: 2024 թվականի նոյեմբերի 1-ին Մեծամոր համայնքի ղեկավարը ընկերության տնօրեն Արա Արամյանին տուգանել է 300 հազար

Ընկերությունների վաճառքը հետաքննության հրապարակման հաջորդ օրը

Ոչ պակաս ուշագրավ էր Վահե Մակունցի դուրս գալը մյուս երկու ընկերություններից՝ «Վոլֆ Մայրիկ» և «Ֆրստ Զոնսթրաքշն Զոմփանից»:

2023 թվականի օգոստոսի 2-ին «Հետքը» հրապարակեց Հայաստանի դեսպանի եղբոր՝ ավազի բիզնեսի մասին հետաքննությունը: Հենց հաջորդ օրը՝ օգոստոսի 3-ին, պետական ռեգիստրում գրանցվեց երկու ընկերությունների սեփականատերերի փոփոխությունը:

Դրանց միակ սեփականատերը դարձավ գործարար, «Հանրապետություն» կուսակցությունից Վալթ համայնքի ավագանու անդամ Կառլեն Մինասյանը:

Ինքը՝ Մինասյանը, «Հետքին» հայտնել է, որ գործարքի շուրջ իր իրավաբանի հետ բանակցությունները վարել է ընկերությունների տնօրեն Արա Արամյանը: Ընդ որում՝ սեփականատիրոջ փոփոխությունից հետո Արամյանը պահպանել է ղեկավար պաշտոնները վաճառված երկու ձեռնարկություններում՝ միաժամանակ շարունակելով ղեկավարել նաև «Իկա Մայրիկ» ընկերությունը, որի համասեփականատեր էր մնում Վահե Մակունցը:

Սակայն հատկապես ուշագրավ է նոր սեփականատիրոջ անձը:

Լուսանկարում Կառլեն Մինասյանը:

Կառլեն Մինասյանին է պատկանում «Էկո Բիլդինգ» շինարարական ընկերությունը, որը պետական խոշոր պատվերներ է կատարում, այդ թվում՝ պաշտպանության նախարարության համար: Զենց այդ գերատեսչությունում էր Վահե Մակունցը մինչև 2022 թվականի դեկտեմբեր աշխատում որպես նախարար Սուրեն Պապիկյանի օգնական:

Ավագի հանքերի ձեռքբերումը Մինասյանը բացատրում էր սեփական շինարարական ընկերությունն ավագով և խճով ապահովելու անհրաժեշտությամբ:

«Էկո Բիլդինգի» գործունեության ծավալներն իսկապես տպավորիչ են: Միայն 2024 թվականին ընկերությունը պետական կառույցների հետ կնքել է 14 պայմանագիր՝ ընդհանուր 22,5 միլիարդ դրամի: Ինչպես պարզել է «Զենցը», Զաղաքաշինության կոմիտեի և Տարածքային զարգացման հիմնադրամի հետ կնքվել է 15 դպրոցի կառուցման 12 պայմանագիր՝ 17,66 միլիարդ դրամի ընդհանուր արժեքով: Եվս երկու պայմանագրով նախատեսված էին ճանապարհային աշխատանքներ Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերում:

Ինքը՝ Մինասյանը, հերքում էր պետական պատվերներ ստանալու հարցում քաղաքական կապերի ազդեցությունը: Ավելին՝ նա պնդում էր, որ պետական կառույցները երբեմն իրենք էին ընկերությանը խնդրում մասնակցել մրցույթներին, քանի որ ցանկացողներ չէին լինում:

Սակայն Զաղաքաշինության կոմիտեն պաշտոնապես հերքեց այս խոսքերը՝ հայտարարելով, որ մրցույթների հնարավոր մասնակիցների հետ բանակցություններ չի վարել, առավել ևս՝ նման խնդրանքներով չի դիմել նրանց:

Այսպիսով՝ երկու ձեռնարկությունները, որոնցում նախկինում բաժնեմասեր ուներ Զայաստանի դեսպանի եղբայրը, անցան մի գործարարի, որի հիմնական ընկերությունն արդեն հաջորդ տարի պետական պայմանագրեր կնքեց 22,5 միլիարդ դրամի չափով: Ընդ որում՝ սեփականատերերի փոփոխությունը գրանցվեց լրագրողական հետաքննության հրապարակման հենց հաջորդ օրը, իսկ վաճառված ընկերությունների տնօրենը շարունակեց ղեկավարել նաև Վահե Մակունցի մյուս բիզնեսը:

Աղբյուրներ. [«Հետք». Վահե Մակունցի՝ ավագի քիզնեսի մասին հետաքննությունը](#) • [«Հետք». ընկերությունների վաճառքը Կառլեն Մինասյանին](#) • [«Հետք». «Իկա Ֆարմինգի» հայտնաբերված խախտումները](#) • [«Հետք». «Էկո Բիոլինգի» 14 պետական պայմանագրերը՝ 22,5 միլիարդ դրամի](#)

Ոչ միայն անգլերենի դասեր

Լիլիթ Մակունցի՝ աննկատ դասախոսի կերպարի հետևում ամենևին էլ պատահական գործիչ չէր թաքնված, այլ ընդդիմադիր շարժման փորձառու մասնակից, որն արտերկրում հատուկ պատրաստություն էր անցել և հետագայում գլխավորել խորհրդարանական ամենամեծ խմբակցությունը:

Հաջողվե՞լ է արդյոք նրան արդյունավետ գործել:

Դատելով Փաշինյանի անփոփոխ վստահությունից՝ անձամբ նրա համար այս հարցը գուցե վաղուց լուծված է:

Մինչդեռ Մակունցի հայտարարագրած տարեկան եկամուտներն աճել են 5,2 անգամ, իսկ նրա եղբայրը դարձել է ընդերքօգտագործման ոլորտի մի քանի ձեռնարկությունների համասեփականատեր: Այնպես որ, անգլերենի ուսուցչուհու մասին պատմությունը շատ ավելի բարդ քաղաքական կենսագրության ընդամենը ամենապարզ հատվածն էր: Եվ որքան մանրամասն էինք ուսումնասիրում այս պատմությունը, այնքան ավելի շատ հարցեր էին ծագում: Սակայն գլխավոր հարցը մնաց անփոփոխ. իրականում ո՞վ ում իշխանության դաս տվեց:

